

POTENCJAŁ GMINNEJ BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ W STRYŻEWICACH IM. EWY KOŁACZKOWSKIEJ JAKO MIEJSCA TRZECIEGO

Raport

z diagnozy potrzeb społeczności lokalnej gminy Strzyżewice
w obszarze kultury

Gminna Biblioteka Publiczna im. Ewy Kołaczkowskiej w Strzyżewicach

w ramach programu BLISKO (2022-2023) stanowiącego element *Narodowego Programu
Rozwoju Czytelnictwa 2.0 na lata 2021-2025*

**GMINNA BIBLIOTEKA PUBLICZNA IM. EWY KOŁACZKOWSKIEJ
W STRYŻEWICACH**

Realizacja:

**KOLEKTYW
SENSOTWÓRCZY**

Justyna Czarnota, Katarzyna Kotarska, Katarzyna Piwońska

wraz z zespołem Biblioteki

Narodowy
Program
Rozwoju
Czytelnictwa
2.0

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury
i Dziedzictwa Narodowego w ramach
realizacji Narodowego Programu Rozwoju
Czytelnictwa 2.0 na lata 2021-2025

NARODOWE
CENTRUM
KULTURY

Spis treści:

1. Wprowadzenie
 - a. O programie BLISKO
 - b. Informacja o badaniu
2. Charakterystyka Gminnej Biblioteki Publicznej im. Ewy Kołaczkowskiej w Strzyżewicach i jej filii
3. Wizerunek Biblioteki
 - a. W oczach czytelniczek_ów
 - b. W oczach osób, które nie są regularnymi odbiorczyniami_cami działań Biblioteki
 - c. W oczach lokalnych partnerów
4. Potencjał Gminnej Biblioteki Publicznej w Strzyżewicach jako miejsca trzeciego

Załącznik: Charakterystyka Gminy Strzyżewice

- a. Aktualne informacje o gminie
- b. Historia gminy
- c. Zabytki i miejsca pamięci narodowej
- d. Osoby zasłużone dla gminy
- e. Przyroda i turystyka

1. Wprowadzenie

Dzięki poznaniu potrzeb i zainteresowań czytelników oraz mieszkańców gminy Strzyżewice Biblioteka zyskuje możliwość kształtowania swojej oferty i sposobu funkcjonowania w oparciu o pomysły lokalnej społeczności. Jest to pierwszy krok do wspólnego tworzenia instytucji, a także szansa na realizowanie razem dalszych przedsięwzięć wynikających z raportu. Uczestnicy badania zaś, zachęteni kontaktem i możliwością wypowiedzania się, współdecydowania i współprojektowania swojej Biblioteki, mogą poczuć, że to ich miejsce – przestrzeń, którą chcą odwiedzać częściej i z satysfakcją spędzać w niej swój czas wolny.

a) O programie

Diagnoza została zrealizowana w ramach programu BLISKO Narodowego Centrum Kultury, którego GBP w Strzyżewicach w latach 2022-23 jest beneficjentem. Celem realizacji zadań w ramach Kierunku interwencji 4.1. BLISKO – Biblioteka | Lokalność | Inicjatywy | Społeczność | Kooperacja | Oddolność jest wzmocnienie roli bibliotek jako „trzeciego miejsca” jednoczącego społeczność lokalną działaniami kulturalnymi, przyczyniającego się do rozwoju aktywnego czytelnictwa i uczestnictwa w kulturze.

b) Informacja o badaniu

Diagnoza została przeprowadzona w okresie: czerwiec-lipiec 2022 roku przez trzy badaczki z Kolektywu Sensotwórczego w ścisłej współpracy z pracownikami Biblioteki. Pierwszym z działań zrealizowanych w ramach diagnozy było spotkanie z zespołem Biblioteki i ustalenie kierunku badań. Po wywiadzie grupowym oraz konsultacjach badaczki zaproponowały temat, który najmocniej wyłaniał się w wypowiedziach bibliotekarek: **Wizerunek Biblioteki**. W związku z tym zostały postawione dwa pytania badawcze:

- a) **jaki jest obecnie wizerunek Biblioteki w oczach dotychczasowych użytkowników oraz partnerów?**
- b) **jakie role i funkcje Biblioteka mogłaby pełnić w przyszłości?**

Celem badania stało się przyjrzenie się funkcjonowaniu Biblioteki w Strzyżewicach z perspektywy społeczności lokalnej oraz określenie pożądanego kierunku rozwoju dla tej instytucji jako „miejsca trzeciego”. Na potrzeby raportu podzieliłyśmy społeczność gminy Strzyżewice na dwie grupy:

- a) **mieszkańców:** obecne i potencjalne czytelniczki_ków, odbiorczynie_ów, użytkowniczk_ków, współtwórczynie_ców tego miejsca.
- b) **partnerów:** osoby reprezentujące samorząd lokalny oraz instytucje, grupy i organizacje działające na terenie Gminy Strzyżewice w polu kultury, oświaty i aktywności społecznej.

Dobór metod i narzędzi badawczych służył jak najtrafniejszemu przeanalizowaniu tego tematu. Przygotowanie raportu obejmowało następujące działania badawcze:

- a. oprowadzanie po głównej siedzibie Biblioteki połączone z przedstawieniem historii remontu tego zabytkowego miejsca;
- b. spotkanie z zespołem Biblioteki połączone z mapowaniem ważnych miejsc, ludzi, organizacji/instytucji, potrzeb i potencjałów tych, którzy już odwiedzają Bibliotekę;

- c. wywiady indywidualne (w tym telefoniczne) z mieszkańcami_nkami, przedstawicielami organizacji, instytucji, czytelnikami_czkami;
- d. focus – wywiad grupowy podczas spotkania otwartego „Bliżej Książki... Bliżej Siebie - budujemy potencjał społeczny” organizowanego przez Bibliotekę dla partnerów projektu: przedstawicieli organizacji, instytucji, samorządu, oświaty i kultury;
- e. ankieta (w wersji online i papierowej);
- f. stoisko badawcze podczas Nocy Świętojańskiej organizowanej przez Centrum Kultury i Promocji Gm. Strzyżewice w Piotrowicach
- g. badania desk research.

2. Charakterystyka Gminnej Biblioteki Publicznej im. Ewy Kołaczkowskiej w Strzyżewicach

Gminna Biblioteka Publiczna im. Ewy Kołaczkowskiej w Strzyżewicach istnieje od 1960 r. Siedzibą placówki jest zabytkowy dworek w Strzyżewicach, będący niegdyś własnością rodziny Kołaczkowskich. Do GBP należą trzy filie: w Bystrzycy Starej, w Kiełczewicach Górnych oraz w Żabiej Woli.

Księgozbiór biblioteki liczy ponad 30 tys. woluminów. Z zasobów tych korzysta stale ponad tysiąc osób.

Zespół biblioteki składa się z 7 pracowników.

Dawny wygląd dworku – siedziby biblioteki

Biblioteka nosi imię Ewy Kołaczkowskiej pisarki i tłumaczki angielskiej literatury dziecięcej. Pamięci m.in. tej pisarki poświęcona jest jedna z sal budynku, a eksponatami i zbiorami opiekuje się Towarzystwo Regionalne.

Biblioteka posiada i sukcesywnie wzbogaca dział „Strzyżewiana”, który zawiera zbiór publikacji tematycznie związanych z terenem gminy Strzyżewice lub autorstwa osób wywodzących się z tego regionu. W dziale tym znajdują się także pamiątki oraz wspomnienia napisane i wydane w kraju i na całym świecie.

Gminna Biblioteka Publiczna im. Ewy Kołaczkowskiej w Strzyżewicach – siedziba Biblioteki

Gminna Biblioteka Publiczna im. Ewy Kołaczkowskiej w Strzyżewicach zajmuje część zabytkowego dworku w centrum wsi Strzyżewice, współdzieląc go ze Stowarzyszeniem Seniorów, Emerytów, Rencistów i Inwalidów z Gm. Strzyżewice, Ośrodkiem Zdrowia, a także Orkiestrą Dętą Gminy Strzyżewice.

Biblioteka mieści się na parterze, do którego prowadzą szerokie schody od frontu i także same od tyłu budynku. Na tyłach znajduje się obszerny ogród i parking.

Na bibliotekę składają się: przestronna wypożyczalnia z czytelnią, sala dla dzieci, kącik czytelniczo-kawowy z kanapami i czasopismami, sala regionalna ku czci patronki, mała sala biurowo-socjalna.

Na pierwszym piętrze znajdują się sale: szkoleniowo/spotkaniowa – służąca na szkolenia dla bibliotekarek lub na sesje Rady Gminy oraz sala prób Orkiestry.

W piwnicy znajduje się rozległa przestrzeń podzielona na strefy: gastronomiczną, szkoleniową, wystawienniczą. Opiekunem tej części budynku jest Stowarzyszenie Seniorów, Emerytów, Rencistów i Inwalidów z gminy Strzyżewice, a Biblioteka ma do niej swobodny dostęp.

Ośrodek Zdrowia posiada osobne wejście z boku budynku.

Budynek został gruntownie wyremontowany i oddany do użytku w 2020 roku, wtedy Biblioteka w Strzyżewicach wróciła do swojego nowego lokum po trwającym blisko 2 lata remoncie. W porównaniu do poprzedniego „stanu”, obecne warunki są bardzo komfortowe. Przede wszystkim jest ciepło, pomieszczenia dzięki większej liczbie okien i delikatnych przeróbkach konstrukcyjnych stały się dobrze oświetlone (wcześniej było po prostu ciemno). Do dyspozycji Biblioteki jest teraz większy metraż. W ramach remontu zakupiono nowe wyposażenie, co również cieszy, gdyż poprzednie meble miały już swoje lata. Pracownicy mówią:

Zabrakło w trakcie tych działań pracy dekoratora wnętrz – sami dobieraliśmy kolorystykę, formy mebli i innych elementów wyposażenia, jednak uważamy, że oko architekta pomogłoby bibliotece stać się miejscem jeszcze piękniejszym i bardziej funkcjonalnym. Ale ogólnie możemy poszczycić się teraz pięknym wnętrzem oraz obejściem, co zachęca do odwiedzin, a pracowników do pracy.

Działalność programowa

Biblioteka prowadzi działalność kulturalną oraz promuje czytelnictwo. Zaprasza czytelników z różnych grup wiekowych, udostępnia księgozbiór na zewnątrz i na miejscu. Wśród wielu inicjatyw biblioteki wymienić należy:

- udział w ogólnopolskich akcjach bibliotecznych i literackich: ferie w bibliotece; Tydzień Bibliotek; Noc Bibliotek; Światowy Dzień Pluszowego Misia; Narodowe Czytanie czy Wakacje w bibliotece.
- współorganizacja środowiskowych wydarzeń: gminne Święto Pieczonego Ziemniaka; Tydzień Literacki w Gminie Strzyżewice, gminny konkurs plastyczny na tradycyjne ozdoby bożonarodzeniowe, gminny konkurs plastyczny „Moja ulubiona postać bajkowa”.

Do innych działań o charakterze edukacyjnym i kulturalnym należą:

- dyskusyjny klub książki dla dorosłych;
- zajęcia edukacyjno-zabawowe dla dzieci w wieku 1-3 lata;
- spotkania autorskie;
- spotkania z ciekawymi ludźmi;
- warsztaty plastyczne dla dzieci i dorosłych;
- warsztaty komputerowe dla dorosłych;
- wystawy tematyczne;
- organizowanie kiermaszów książek;
- wypożyczenia międzybiblioteczne.

W dotychczasowym dorobku Biblioteki jest także wydanie kilku pozycji książkowych o tematyce regionalnej. Wśród nich publikacja: „Krzyże i kapliczki przydrożne Gminy Strzyżewice”, albumy starej fotografii – „Gmina Strzyżewice i jej mieszkańcy na starej fotografii” cz. I i II oraz książka „Działalność artystyczna mieszkańców Gminy Strzyżewice”.

Biblioteka jest również beneficjentem programów ministerialnych, wśród zrealizowanych wymienić należy: projekt „Kierunek Biblioteka” w ramach zadania „Partnerstwo dla Książki” czy „Kraszewski. Komputery dla bibliotek”.

Placówka dysponuje bogatym księgozbiorem, który sukcesywnie wzbogacany jest o nowości wydawnicze. Największym zainteresowaniem cieszą się powieści obyczajowe, kryminały oraz literatura dziecięca, dlatego większą część księgozbioru stanowią pozycje związane z tą tematyką. W ofercie jest również literatura popularnonaukowa, która również cieszy się sporym zainteresowaniem.

Filie

Do GBP należą trzy filie: w Bystrzycy Starej, w Kiełczewicach Górnych oraz w Żabiej Woli. Żadna z nich nie ma swojej osobnej siedziby – wszystkie ulokowane są na terenie szkół w ww. miejscowościach. Dwie z nich połączone są z bibliotekami szkolnymi: mają rozdzielone zbiory, ale znajdują się we wspólnej przestrzeni, obsługuje je również ta sama osoba, będąca zatrudnioną także w bibliotece szkolnej.

a. Filia GBP w Bystrzycy Starej

Mieści się w Publicznej Szkole Podstawowej im. Marii Konopnickiej w Bystrzycy Starej. Biblioteka czynna jest 20 godzin tygodniowo i obsługuje ją jedna pracownica. Placówka dzieli lokal z biblioteką szkolną, jednak księgozbiór, inwentarz i dokumentacja funkcjonują oddzielnie (bibliotekę szkolną obsługuje inna osoba). Placówka zlokalizowana jest przy szkole podstawowej, jednak w oddzielnym budynku, co umożliwia swobodny dostęp osobom dorosłym. Biblioteka ma do dyspozycji dwa pomieszczenia – czytelnię oraz małe zaplecze.

b. Filia GBP w Kiełczewicach Górnych

Mieści się w Publicznej Szkole Podstawowej im. Orła Białego w Kiełczewicach Górnych. Jest obsługiwana przez jedną pracownicę, która jednocześnie prowadzi bibliotekę szkolną. Obie biblioteki mieszczą się w budynku szkoły. Do placówki prowadzi oddzielne wejście, co umożliwia swobodny dostęp osobom dorosłym. Z uwagi na lokalizację placówka współpracuje ze społecznością szkolną i lokalną, dla której organizowane są różnego rodzaju warsztaty, konkursy i spotkania. Księgozbiór biblioteki jest dość bogaty i uzupełniany według potrzeb czytelników.

c. Filia GBP w Żabiej Woli

Filia ta funkcjonuje wraz z biblioteką szkolną, placówki łączą wspólny lokal, jednak mają oddzielne dokumentacje i księgozbiory. Obie biblioteki obsługuje jedna pracownica. W 2015 r. na potrzeby placówki zaadoptowano budynek dawnej szkoły podstawowej. Do dyspozycji czytelników w chwili obecnej jest ponad 100 m², w tym czytelnia, sala komputerowa oraz sala na zajęcia.

Biblioteka współpracuje ze szkołą i środowiskiem lokalnym. Organizowane są tu warsztaty plastyczne, konkursy literackie i plastyczne, spotkania autorskie, lekcje biblioteczne, zajęcia komputerowe. Biblioteka włącza się w organizację ogólnopolskich akcji, np. Noc Bibliotek, Tydzień Bibliotek, Światowy Dzień Książki i Praw Autorskich, czy Światowy Dzień Pluszowego Misia. Księgozbiór biblioteki oferuje literaturę dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych. Zbiory uzupełniane są według potrzeb czytelników.

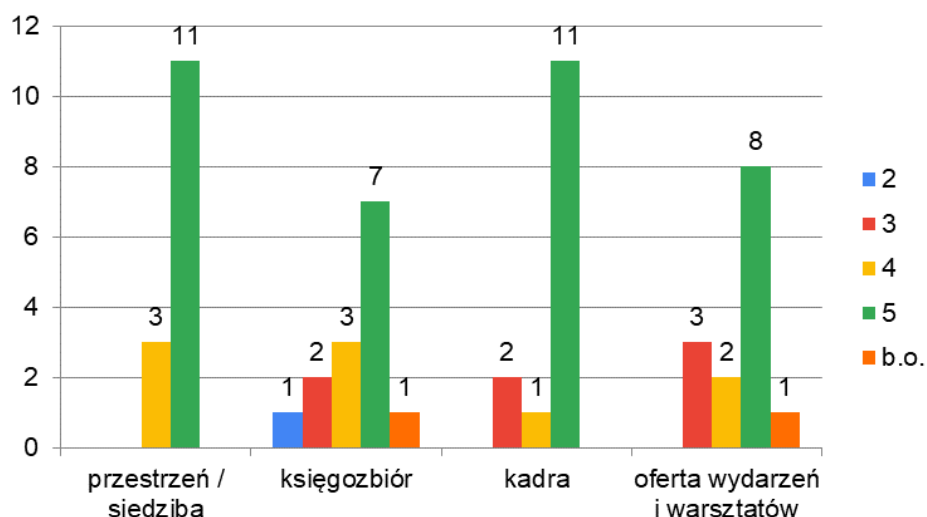
3. Wizerunek biblioteki

a) W oczach czytelniczek_ów

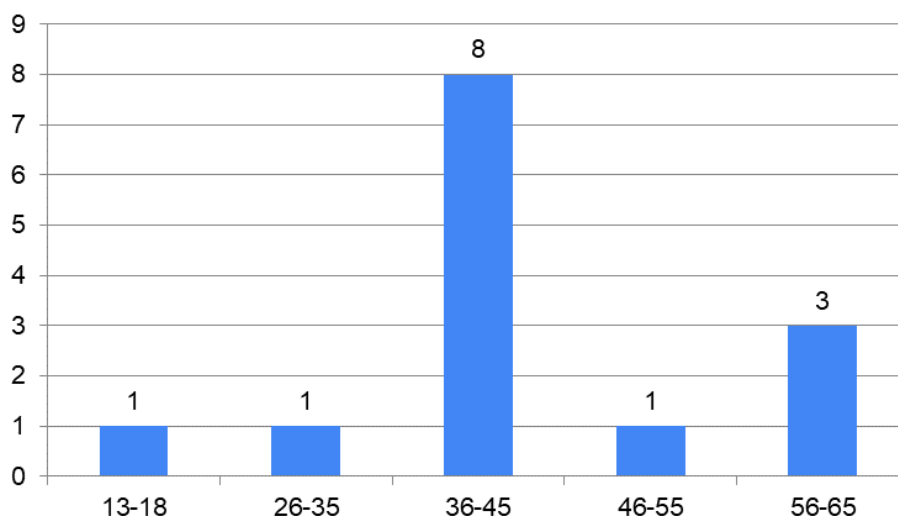
Aby sprawdzić, jak dotychczasowe użytkownicy_cy widzą Bibliotekę, przeprowadziłyśmy anonimową ankietę. Została ona udostępniona na profilu facebookowym tej instytucji, a informacje o niej zostały rozesłane drogą mailową na adresy zebrane w bazie Biblioteki. Papierowe wersje ankiety zostały udostępnione w każdej z filii bibliotecznych.

O głównej siedzibie głos zabrano 14 osób, o filiach w Bystrzycy Starej, w Żabiej Woli – po jednej, w Kiełczewicach Górnych – dwie. Na 18 wypowiedzi, 3 zostały udzielone w wersji papierowej, a 15 – online. Najpełniej zarysował się więc obraz siedziby strzyżewickiej i te dane są analizowane (o ile nie zaznaczono inaczej). Taka dysproporcja naszym zdaniem potwierdza rangę siedziby głównej i podkreśla postrzeganie filii jako miejsc uzupełniających działania

i pomocniczych. Respondentka z Bystrzycy Starej wskazuje na utrudnienia czytelnicze spowodowane usytuowaniem biblioteki w szkole, co jest jedyną krytyczną opinią wyrażoną w tej ankiecie. Reszta respondentek wysoko ceni każdy analizowany w badaniu aspekt funkcjonowania biblioteki, co przedstawia następujący wykres (oceny przyznawano w skali od 1 do 5 punktów):

W ankiecie wypowiedziały się tylko kobiety. Poniższy wykres przedstawia wiek ankietowanych:

Na podstawie sposobu dystrybucji ankiety z dużym prawdopodobieństwem można powiedzieć, że wzięty w niej udział stałe czytelniczki. Właśnie wypożyczanie książek znacząco wyróżnia się jako powód wizyt w bibliotece w odpowiedzi na pytanie nr 1: „Jaki jest cel Pani / Pana wizyt w bibliotece? Prosimy o wskazanie wszystkich powodów odwiedzin biblioteki?” Na 18 odpowiedzi w całej ankiecie 17 osób wskazało tę czynność, wszystkie na pierwszym miejscu a w 10 przypadkach była to jedyna podana odpowiedź. Trzykrotnie dodatkową motywacją okazała się rozmowa/spotkanie z paniami z biblioteki, dwukrotnie – warsztaty, jednokrotnie – kiermasz. Dwie osoby przedstawiły bibliotekę jako miejsce, które pozwala im zaspokajać więcej potrzeb kulturalnych:

realizacja projektów, udział w warsztatach, udział w konkursach, udział w spotkaniach autorskich

czytanie bieżącej prasy w czytelni, oglądanie okresowych wystaw, korzystanie z kącika zabaw (wizyta z wnukami na wakacje i ferie)

Znamienne, że właśnie te osoby zdecydowały się przedstawić najwięcej postulatów i pomysłów na rozbudowanie działań bibliotecznych. Obrazuje to typową dla sektora kultury sytuację, w której najaktywniejsi uczestnicy są awangardą zmian i śmiało je postulują.

W ankiecie sprawdzaliśmy, na ile dotychczasowi użytkownicy biblioteki są otwarci na rozbudowywanie jej działań, zadając pytanie „Czy Pani/Pana zdaniem biblioteka jest dobrym miejscem do prowadzenia działalności kulturalnej i animacyjnej: np. organizacji warsztatów dla mieszkańców, spotkań z autorami, prowadzenia kawiarenki...? Prosimy uzasadnić swoją odpowiedź”. 2 na 18 osób zrezygnowało z odpowiedzi, kolejne 3 nie rozbudowało jej, choć wyraziło aprobatę. Wśród głosów uzasadniających dwie osoby odwołały się do klimatu biblioteki, który sprzyja różnym aktywnościom – w domyśle międzypokoleniowym, na co powoływały się 3 osoby. Jedna osoba wyraziła przekonanie, że „gmina potrzebuje takiego miejsca”. Zarysowujące się tendencje dobrze naszym zdaniem oddają te dwa cytaty:

Zdecydowanie tak. Myślę, że jest to doskonałe miejsce do organizowania spotkań tematycznych (muzyka, poezja, prelekcje okazjonalne), jak i jest to dobre miejsce na szerzenie oświaty społecznej, sportowej a nawet prozdrowotnej.

Tak, jak najbardziej. Dzisiejsze biblioteki to nie tylko książki. Chętnie widziałabym tam więcej: spotkań z ciekawymi ludźmi – nie tylko autorami, warsztatów, pokazów, ale także, rozmów, spotkań przy kawie. Rozmowa z drugim człowiekiem zawsze dobrze robi, po czasach pandemicznych kiedy mocno zamknęliśmy się w domach, powinniśmy więcej wychodzić do ludzi, rozmawiać, poszerzać horyzonty.

Znamienne, że na kolejne pytanie „Co musiałoby się stać/zmienić, żeby biblioteka była miejscem chętniej odwiedzanym przez Panią/Pana?” padły głównie zapewnienia o zadowoleniu z jej funkcjonowania oraz dwie rady sugerujące zwiększenie działań promocyjno-reklamowych. Stan zadowolenia z biblioteki jako instytucji widoczny jest również w odpowiedziach na pytanie „Które trzy słowa opisują Pani/Pana zdaniem najlepiej tę bibliotekę?”

Które trzy słowa opisują Pani / Pana zdaniem najlepiej tę bibliotekę?

Warto podkreślić, że pejzaż emocjonalny tych wypowiedzi nie różni się odcieniem od odpowiedzi na pytanie o przyszłość: „Które trzy słowa opisują najlepiej bibliotekę, o której marzy Pani/Pan dla swojej miejscowości?”. Charakterystyczna jest jedna z wypowiedzi wprost powtarzająca dokładnie te same sformułowania w obu przypadkach.

Które trzy słowa opisują Pani / Pana zdaniem najlepiej tę bibliotekę?

Podsumowując ankietę powiedzieć trzeba, że Gminna Biblioteka Publiczna im. Ewy Kołaczkowskiej w Strzyżewicach oraz jej filie są wysoko oceniane przez osoby je użytkujące, które choć najczęściej korzystają z Biblioteki w jej tradycyjnej roli, jednocześnie widzą ją jako potencjalne miejsce realizacji wielu aktywności – profil tych aktywności można określić na podstawie potrzeb wyrażonych przez mieszkańców gminy Strzyżewice podczas badania realizowanego na pikniku z okazji Nocy Świętojańskiej (organizowanym przez Centrum Kultury i Promocji gm. Strzyżewice w Piotrowicach). Omówimy je w kolejnej części.

b) W oczach osób, które nie są regularnymi odbiorczyniami_cami działań biblioteki

Podczas pikniku z okazji Nocy Świętojańskiej organizowanego przez Centrum Kultury i Promocji w Piotrowicach, wraz z pracownikami Biblioteki zorganizowałyśmy stoisko badawcze nawiązujące do tematu wydarzenia: badanie opierało się na bezpośrednim spotkaniu z mieszkańcami, którzy mieli możliwość udziału w rozmowie o Bibliotece prowadzonej przez dwie pracownice, a szczególnie byli proszeni o zapisanie odpowiedzi na pytanie „Gdybyś była w posiadaniu kwiatu paproci, to jaką jedną rzecz w Bibliotece chciałabyś/chciałbyś zmienić?”. Zapisane odpowiedzi uczestnicy wrzucali do szufladek z katalogu bibliotecznego.

Podczas wydarzenia uzyskano 84 anonimowe wypowiedzi osób uczestniczących. Aż 70 wypowiedzi zawierało propozycje konkretnych rozwiązań i pożądaných działań, z czego 1/3 odnosi się do już funkcjonujących działań bibliotecznych związanych z czytelnictwem i można te głosy interpretować jako apel służący dostosowaniu oferty oraz wyposażenia Biblioteki do **oczekiwań osób, które z niej korzystają (lub chcą korzystać) właśnie jako osoby czytające oraz zainteresowanie czytelnictwem**. 10 odpowiedzi było bezpośrednio związanych z księgozbiorem. Respondentki i respondenci sugerowali, by go rozbudowywać i wskazywali następujące obszary:

a) tematyka: sport, motoryzacja, tematyka programistyczna zorientowana na gry;

b) forma: komiks;

c) twórczość konkretnych autorów (szczególnie zwraca uwagę reprezentacja autorów kojarzonych z fantastyką: Tolkiena, Andrzeja Sapkowskiego i Brandona Mulla, ale pojawiła się także Agnieszka Lingas-Łoniewska) oraz serię „Dunia” Rosy Lagercrantz i Evy Eriksson.

Drugą grupę sugestii (8) można określić jako skoncentrowaną na pomysłach na działania wokół książek. Tu szczególnie pożądane okazują się spotkania z autorami. Warto jednak zwrócić uwagę na grupę pomysłów dotyczącą kontaktu między czytelnikami:

- wieczorki integracyjne dla czytelników,
- *cross booking* – wymiana książek,
- kiermasze książek.

Trzecia grupa sugestii (9) wiąże się z poprawą komfortu użytkowania biblioteki. Tutaj można wyróżnić dwa aspekty:

a. związany ze współczesną zmianą sposobów czytania (większy dostęp do audiobooków i tabletów, na których można czytać).

b. udogodnienia związane z korzystaniem z przestrzeni biblioteki i dostosowaniem sposobów użytkowania księgozbioru do swoich potrzeb:

- wrzutnia na książki,
- fotele masujące w kącie czytelnicznym,
- wygodne fotele i dużo przejść między regałami z książkami,
- jeżdżące krzesła (dwukrotna sugestia),
- dostęp do starych książek,
- kącik dla mam i dzieci.

Jak wspominałyśmy wcześniej, wydarzenie odbywało się podczas pikniku organizowanego przez Centrum Kultury a respondenci i respondenci byli pytani o swoje marzenia względem lokalnej biblioteki. Forma badania koncentrowała się na przyszłości i zakładała zebranie informacji o tym, jakiego miejsca potrzebują badani – niezależnie od tego, czy rzeczywiście korzystają z niego obecnie. Celem było więc sprawdzenie, z jakiej instytucji chcieliby korzystać mieszkańcy gminy – zebrane głosy tworzą obraz idei „miejsca trzeciego” w ich oczach. Taka perspektywa tłumaczy, dlaczego połowa głosów (dokładnie 42 wypowiedzi) koncentrowała się na zasugerowaniu rozwiązań związanych z **uzupełnieniem / poszerzeniem profilu i obecnego sposobu funkcjonowania biblioteki** i wydaje się, że te głosy rozpatrywać można jako ważne w perspektywie tworzenia biblioteki jako “trzeciego miejsca”. Jakie funkcje zatem – zgodnie z marzeniami wyrażonymi w tej części badania – mogłaby pełnić strzyżewicka instytucja?

Najczęściej powtarzającym się hasłem okazała się dyskoteka (7 głosów), warto także zauważyć, że taniec obecny jest również w inaczej sformułowanych oczekiwaniach, bo poza dyskoteką powiało się także marzenie o organizacji potańcówek czy kursów tanecznych – zainteresowanie takim obszarem wyraziło aż 10 osób spośród badanych. Jeśli wziąć pod uwagę, że kolejne 4 propozycje skupiały się na uruchomieniu w bibliotece kawiarni lub klubokawiarni, a inne 3 dotyczyły wzbogacenia zasobów miejsca o leżaki i rozbudowanie ławek w altanie – wydaje się, że **żywotną potrzebą społeczności jest stworzenie bardzo szeroko rozumianego miejsca spotkań i budowania relacji towarzyskich, które nie tyle wymaga animacji, ile raczej udostępnienia przestrzeni do wspólnego spędzania czasu.**

Nie mniej istotne wydaje się zwrócenie uwagi na wizję funkcjonowania biblioteki jako centrum technologicznego – o tym aspekcie napisało 14 osób. Punkty ciężkości były tu różnorodne: część dotyczyła sprzętu i pomocy elektrycznych (najważniejszym, bo trzykrotnie wskazywanym, narzędziem, byłaby drukarka 3D; pojawiły się również obrabiarka CNC czy ładowarki do telefonów), druga część – wzbogacenia oferty zajęć o:

- zajęcia z programowania,
- zajęcia z programowania robotów,
- tworzenie gier – zajęcia z programowania,
- zajęcia z nagrywania filmów (dwa wskazania).

Kolejną wizją roli biblioteki widzianą oczami respondentek i respondentów jest biblioteka jako centrum sportu i rekreacji, co wyrażone jest przez takie marzenia jak:

- turnieje sportowe,
- boisko do koszykówki,
- turniej koszykówki,
- rajd rodzinny.

Jeśli wziąć pod uwagę pozostałe wskazania:

- tworzenie *escape room*,
- zajęcia malarskie,
- spotkania dla maluszków do 4 roku,
- zajęcia z gotowania (2 wskazania),
- słuchanie winylów na słuchawkach,

Gminna Biblioteka Publiczna im. Ewy Kończakowskiej w Strzyżewicach jawi się **jako swoiste interdyscyplinarne centrum kultury** – instytucja wielozadaniowa, multidyscyplinarna, o ofercie, którą można porównać z działaniami realizowanymi przez jednostki kultury (także te komercyjne) w wielu miastach w Polsce. Biorąc pod uwagę bliskość Lublina, miasta wojewódzkiego, wydaje się, że oczekiwaniem lokalnej społeczności jest możliwość korzystania z oferty analogicznej do tego miasta, ale u siebie, dostępnej na wyciągnięcie ręki, bez konieczności dojeżdżania gdziekolwiek.

c) w oczach lokalnych partnerów

Poprosiliśmy pracownice Biblioteki o wskazanie instytucji i organizacji działających na terenie gminy, z którymi współpracuje Biblioteka oraz osób zaangażowanych w tę współpracę. Do udziału w badaniu zaprosiliśmy 6 osób, z którymi przeprowadziliśmy indywidualne wywiady pogłębione (IDI – Individual Depth Interview). Ich tematem były doświadczenia związane ze współpracą z Biblioteką oraz opinie na temat jej funkcjonowania i roli tej instytucji w gminie. Zebrany materiał został spisany i zakodowany, a następnie podzielony na bloki tematyczne powstałe w oparciu o pytania badawcze:

- Jaki jest wizerunek Biblioteki w oczach osób, które reprezentują instytucje i organizacje partnerskie biblioteki?

- Na jakie aspekty współpracy z Biblioteką zwracają uwagę jej partnerzy?

- Jakie funkcje spełnia Biblioteka na terenie gminy Strzyżewice zdaniem reprezentantów innych instytucji?

- Jakie role może spełniać Biblioteka dla lokalnej społeczności w perspektywie jej potencjału wskazywanego przez partnerów biblioteki?

W tej części zaprezentujemy wizerunek Gminnej Biblioteki w Strzyżewicach w oczach jej partnerów instytucjonalnych. Partnerami nazywamy instytucje i organizacje, które mają za sobą przynajmniej jedno doświadczenie współpracy z Biblioteką bądź jej filiami. Wizerunek ten dzielimy na dwa obszary:

- Biblioteka jako partner we współpracy między organizacjami i instytucjami. Ta część powstała w oparciu o doświadczenia rozmówców ze współpracy, którymi podzielili się w wywiadach.

- funkcje spełniane przez Bibliotekę w społeczności lokalnej. Ta część powstała w oparciu o obserwacje rozmówców dotyczące funkcjonowania Biblioteki w społeczności lokalnej, którymi podzielili się w wywiadach.

Biblioteka we współpracy z innymi instytucjami i organizacjami

Reprezentanci instytucji i organizacji lokalnych zostali poproszeni o opowiedzenie o dotychczasowych doświadczeniach ze swojej współpracy z Biblioteką oraz wskazanie jej mocnych i słabych stron jako partnera. Wypowiedzi, które zebraliśmy odnoszą się do następujących obszarów:

- Biblioteka jako inicjator współpracy,
- Biblioteka jako partner organizatora,
- komunikacja,
- kadra,
- przestrzeń i zasoby materialne.

Poniżej omawiamy, jak został scharakteryzowany każdy z tych obszarów.

Biblioteka jako inicjator współpracy

Biblioteka wraz ze swoimi filiami inicjuje działania o różnorodnym charakterze i skali – od pojedynczych okazjonalnych warsztatów po duże wielomiesięczne projekty. Partnerami większości z tych działań są szkoły oraz Internat Zespołu Szkół Rolniczych Centrum Kształcenia Zawodowego. Reprezentanci tych placówek wypowiadają się w samych superlatywach o ofercie Biblioteki kierowanej do ich podopiecznych.

Chętnie się angażujemy, bo wiemy, że nie będzie wiało nudą – że ten czas wolny będzie ciekawie spędzony. Nigdy człowiek nie czuje się znudzony, młodzież wychodzi zadowolona.

Doceniana jest zarówno szerokość i różnorodność propozycji, jak i kompleksowa organizacja, co pozwala pracownikom szkół zaoszczędzić wiele czasu i wysiłku:

Samodzielność biblioteki to ich najważniejsza mocna strona – że oni potrafią wszystko spiąć w całość, ja wręcz byłam zdumiona, ile oni biorą na siebie i załatwiają.

Nasze dzieci zostały zaopiekowane, przywiezione, transport był dla nich zorganizowany. Mogliby powiedzieć „Ja otwieram dla Was i zapraszam”, a oni nie – „Ja otwieram, przywożę, odwożę, jeszcze się opiekuję w międzyczasie dziećmi...”, a jeszcze tam mieliśmy jakieś problemy wychowawcze z dziećmi, to zostaliśmy wspomóczeni (bo mieliśmy dzieci ukraińskie i duże trudności).

Nawet pani z biblioteki zorganizowała u nas wystawę w szkole, wszystko od początku do końca przywieźli, wszystko było.

Dla rozmówców wartością jest to, że Biblioteka przygotowuje wydarzenia związane z ważnymi dniami i świętami, które można wpisać w harmonogram pracy szkół i internatu z dużym wyprzedzeniem i uzupełnić w ten sposób własną ofertę o propozycje Biblioteki. Z uznaniem i wdzięcznością spotyka się też gotowość Biblioteki do organizowania działań w odpowiedzi na bieżącą sytuację lub zgłaszane przez inne instytucje potrzeby.

Te, które zaplanujemy z biblioteką wspólnie, są zawsze w jakimś cyklu. Ale są takie rzeczy, które nam historia czy sytuacja przynosi – na przykład jest wojna, inne wydarzenia, więc są działania wokół tego. I to nam pomaga i poszerza, kiedy oni mówią „to my zrobimy to”. Ostatnio tak było, kiedy jakieś integracyjne spotkania były zorganizowane, bo wiadomo, że w gminie były jakieś dzieci z Ukrainy, to dla wszystkich trudne, jakieś tam malusieczki i nagle jakieś tam działanie integracyjne w bibliotece, te dzieci mogły tam pojechać, spotkać się z naszymi – i jeszcze innymi, nie tylko w naszym środowisku szkolnym. To nam pomaga. Nie tylko to, co sobie zaplanowaliśmy, ale też na żywo na bieżąco – sytuacja się zmienia i biblioteka na to reaguje.

Jesteśmy po okresie pandemii i mogę powiedzieć, że biblioteka uczestniczyła w tych działaniach (...) – zamieszczała dostęp do publikacji, materiałów, do nawet najprostszych – typu rymowanki, rzeczy związane z zagadnieniem bezpieczeństwa, zachowaniem, które mogła przygotować. Więc nawet jak nie była czynna biblioteka, to tego typu materiały były przygotowywane – na stronę internetową, Facebook’a szkolnego.

Wszystkie wydarzenia cykliczne typu Dzień Pluszowego Misia, Dzień czytelnika – to wszystko się dzieje i mi się fajnie dołączamy do tego. (...) A jak coś chcemy razem, to się po prostu dzieje – to jest już. Bo często różne działania nieplanowane wychodzą – że może z biblioteką to coś, czy uroczystość obchodów dnia patronki. Jak przygotowywaliśmy monografię i potrzebowaliśmy pomocy biblioteki, to natychmiast to było! Współpraca, profesjonalizm, merytoryczne to wszystko takie, jakie być powinno. Jeśli coś przygotowują, to są w stanie sami od a do z, wziąć całość obowiązków.

Instytucje zapraszane przez Bibliotekę do współpracy zwracają uwagę, że najbardziej cenią w realizacji projektów sytuacje, w których jej pracownicy są otwarci na dyskusję o kierunku działań i zmiany w nich. Ważne, kiedy nie tylko wychodzą w konkretnymi propozycjami, ale są też gotowe poznać opinie partnerów i wprowadzić adekwatne do potrzeb modyfikacje. Dzięki otwartości na uwagi innych, nawet jeśli pomysły na działania są początkowo nietrafione, można stworzyć wspólnie alternatywne rozwiązania, które spotkają się z zainteresowaniem odbiorców. Taką otwartość na konsultację z partnerami i uczestnikami działań szczególnie doceniła osoba pracująca z młodzieżą:

Pani chciała zaproponować warsztaty pisarskie, nie było chętnych do tego typu działań, więc pani podawała różne opcje: że może warsztaty blogerskie, fotograficzne, różne propozycje, przez co ja, rozmawiając z młodzieżą, mogłam podać, co moglibyśmy zrobić i to wypaliło, młodzież chętnie w to weszła. Więc fajnie, kiedy to nie jest tak, że jest tylko jakieś hasło rzucone, tylko, żebyśmy ustalili wspólnie, czym się będziemy zajmować. Pani podaje propozycje, ale też czeka na te od młodzieży. Nie trzeba kombinować na siłę, tylko można dopasować projekt do potrzeb i zainteresowań i to jest fajne.

Nawet jeśli [panie] wychodziły z propozycją, a ja nie bardzo to widziałam, to zawsze jakoś można było znaleźć wspólne rozwiązanie.

Rozmówcy zwrócili uwagę na potrzebę większej, a przede wszystkim bardziej różnorodnej oferty dla młodzieży. Podkreślano, że powiązanie jej z czytelnictwem nie jest kluczowe. Istotą jest, by dostarczyć młodym ludziom okazji do doświadczania różnych aktywności, podejmowania szerokiej tematyki i dzięki temu odkrywania tego, co interesujące dla nich. W pracy z tą grupą wiekową zdaniem rozmówców ważna jest więc możliwość eksplorowania różnych pól, testowania wielu możliwości w przyjaznych warunkach – tak, by młode osoby

mogły znaleźć coś dla siebie. W szerszej perspektywie może się to przełożyć na zbudowanie obrazu biblioteki jako miejsca odpowiadającego na różnorodne potrzeby.

[Więcej oferty dla młodzieży] niekoniecznie związanej z czytaniem książek – z tym jest teraz problem, ale biblioteka to nie tylko czytanie, nie tylko wypożyczalnia i czytelnia, wiele się tam dzieje i różnorodność tych działań kulturalnych.

Rozmówcy podkreślają, że dobrym kierunkiem jest wykorzystywanie różnych wydarzeń do promocji czytelnictwa: zachęcanie do dowiedzenia wypożyczalni, zapoznania się z księgozbiorem biblioteki, ale przede wszystkim też indywidualna rozmowa z młodymi czytelnikami, by wskazać im tytuły, które mogą odpowiadać na potrzeby konkretnej osoby, a nie być stereotypową lekturą dla nastolatków.

Panie zawsze próbują podpowiedzieć, polecają i chłopcom, i dziewczynkom – z różnym skutkiem, ale promują czytelnictwo. Ale zawsze to zwiększa szansę, że ktoś sięgnie po książkę.

Widzę, że jest problem z czytaniem książek i ubolewam nad tym. Próbuje czytelnictwo propagować. Ale wydaje mi się, że przez uczestnictwo w różnych akcjach nie związanych z czytelnictwem, ale przez to, że ktoś pójdzie do biblioteki, będzie w niej, to może wypożyczyć książkę i trochę poczyta.

Placówki związane z edukacją nie są jedynymi Partnerami w inicjatywach Biblioteki. Z entuzjazmem spotkała się nowa propozycja biblioteki adresowana bezpośrednio do potencjalnych partnerów Biblioteki – mowa o spotkaniu sieciującym przedstawicieli różnych instytucji i organizacji działających na terenie gminy, połączonym z warsztatami „Bliżej książki... Bliżej siebie. Budujemy potencjał społeczny” (dofinansowaną ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach realizacji Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0 na lata 2021-2025). Dla reprezentantów wielu organizacji była to pierwsza okazja do bliższego poznania się z innymi osobami podejmującymi działalność społeczno-kulturalną na terenie gminy i spojrzenia na siebie jak na grupę osób, którą łączą wspólne tematy i chęć działania na rzecz lokalnej społeczności. Kluczową wartością tego wydarzenia było stworzenie dla młodych organizacji (do jakich w tej gminie zaliczają się m.in. Koła Gospodyń Wiejskich) pola, które do tej pory nie istniało w przestrzeni gminy: możliwość poznania osób o zbliżonych zainteresowaniach, mierzących się z podobnymi wyzwaniem, możliwość wymiany doświadczeń oraz, dzięki warsztatom, uczenia się rzeczy przydatnych w rozwijaniu własnej organizacji.

Na pewno dobry jest ten kierunek, jeśli chodzi o takie spotkania – czy kół gospodyń, czy stowarzyszeń – i w formie integracyjnej, jak i w formie szkoleniowej, bo nie ukrywam, że ta biblioteka ma łatwiejszy dostęp do pewnych informacji do których my może nie mamy. Łatwiej jest zorganizować większe spotkanie czy większe szkolenie dla szerszej grupy zainteresowanych. Np. o pozyskiwaniu środków unijnych. No i jak biblioteka zaprasza nas na spotkanie to wtedy na pewno jest to bardziej poważane, niż gdyby jedno z kół wiejskich zorganizowało spotkanie na temat czegoś. (...) To nobilitujące dostać zaproszenie z biblioteki.

Pierwsze spotkanie tego rodzaju rozbudziło nadzieje na kontynuację i kolejne inicjatywy o tym charakterze w przyszłości. W opinii uczestniczki tego spotkania w skali gminy Biblioteka ma bardzo dobre warunki do rozwijania takich inicjatyw: dla młodych organizacji jest instytucją z wieloletnim doświadczeniem, która działa na terenie gminy, ale ma też rozeznanie w działaniach ogólnopolskich. Dysponuje też dobrymi warunkami lokalowymi do tego, by

organizować spotkania integracyjne oraz szkolenia dla lokalnych aktywistów. Jej zdaniem dla młodych organizacji zaproszenie do działań inicjowanych przez instytucje o takim statusie w społeczności lokalnej, jaki ma biblioteka, podnosi prestiż i stanowi zachętę do aktywizacji.

Biblioteka jako partner organizatora

Biblioteka włącza się w działania koordynowane przez inne instytucje. Jest uznawana partnera terminowego i sumiennie wywiązującego się z obowiązków, a także potrafiącego wychodzić z własną inicjatywą w działaniu. Jeden z partnerów tak charakteryzuje współpracę Biblioteką:

Obieraliśmy wspólny cel i trzymaliśmy się go. Wymienialiśmy się propozycjami – to było takie procesowe, można by rzec.

Instytucje, które włączają Bibliotekę do współpracy, cenią ją za poszerzanie ich działań o komponent związany z promocją tradycji gminy i budowaniem lokalnej tożsamości. Działo się tak w przypadku współpracy z Centrum Kultury i Promocji w Piotrowicach przy tworzeniu Czasopisma Gminy Strzyżewice „Kompres” oraz współpracy z Urzędem Gminy Strzyżewice przy powstawaniu wydawnictw poświęconych tradycji i kulturze gminy, które były częścią projektów realizowanych ze środków unijnych z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. W obu tych współpracach Biblioteka postawiła na różne formy upamiętniania lokalnej tradycji i prezentowania aktywności mieszkańców. W „Kompresie” Biblioteka zamieszcza informacje o swojej działalności, w przeszłości publikowała wywiady z mieszkańcami gminy, którzy wyróżniają się ciekawą profesją lub zajęciem. Za powstawanie tego cyklu odpowiadała dyrektora biblioteki Monika Zagórska – w związku z jej przejściem na urlop macierzyński cykl został zawieszony, ale rozmówcy mają ogromną nadzieję na jego powrót. Z kolei w projektach unijnych biblioteka stworzyła kilka publikacji, których tematem są gminne tradycje, lokalna przeszłość i dziedzictwo kulturowe. W ten sposób instytucja przyczynia się do budowania lokalnej pamięci, pokazuje wartość dziedzictwa małej ojczyzny i zwraca uwagę na to, co ciekawe w jej teraźniejszości.

Gmina wychodzi z inicjatywą, doceniamy też to, kiedy bibliotek widzi też jakiś obszar – np. to że dobrze jest wydać publikację dotyczącą starych fotografii. Tak było kilka lat temu i ta publikacja cieszy się dużym powodzeniem, już praktycznie się rozeszła. Ale też publikacja zbierająca informacje na temat krzyży kapliczek na terenie gminy (...), oprócz tego dotycząca aktywności mieszkańców takiej artystycznej(...) i to są mocne strony, które wspierają urząd gminy w promocji gminy w promocji Gminy Strzyżewice.

Gazeta gminna, która zwykle jest przekazem informacji na temat wydarzenia konkretnego czy też na temat inwestycji gminnych, wówczas ożywiona była przez rozmowę z konkretnym człowiekiem, który nie jest urzędnikiem, nie jest zatrudniony w instytucjach związanych bezpośrednio finansowanych przez gminę – jest to mieszkaniec, który na przykład wykonuje ciekawy zawód albo zajmuje się jakimś ciekawym obszarem, albo jest to osoba w jakiś sposób zasłużona dla gminy. Odbieram sygnały, że wielu mieszkańców gminy lubiło czytać te artykuły i bardzo bym się cieszyła, gdyby to wróciło. Oczekujemy na powrót pani dyrektor, ona nie musi wykonywać tych rzeczy sama – fajnie by było, gdyby inni pracownicy się włączyli, to już jest kwestia tych wewnętrznych organizacji.

Biblioteka włącza się także w budowanie dużych ogólnodostępnych wydarzeń organizowanych przez Urząd Gminy dla mieszkańców. Podczas wydarzeń są udostępniane publikacje opracowane przez bibliotekę. Dzięki temu mieszkańcy mogą lepiej poznawać tradycję i kulturę

lokalną, a także zobaczyć ją na kartach książek. Ponadto bibliotekarki organizują szereg działań dla uczestników wydarzeń – konkursy, warsztaty, zabawy, których adresatem są najczęściej dzieci. Jest to atrakcyjna forma spędzenia czasu dla najmłodszych, a jednocześnie daje to rodzicom szansę na udział w innych wydarzeniach adresowanych do dorosłego odbiorcy. Z perspektywy organizatora, czyli Urzędu Gminy, dzięki wkładowi Biblioteki wydarzenia zostają wzbogacone na bardzo wielu polach: jej udział ma wymiar promocji czytelnictwa, promocji gminy, jak i animacji mieszkańców oraz opieki nad dziećmi.

Tutaj mocną stroną jest zasób, z którego cieszymy i mocno korzystamy, czyli umiejętności w organizowaniu konkursów, miniwarsztatów, to uatrakcyjnia formę wydarzenia i bardzo chętnie z tego korzystamy.

Tutaj też publikacje, które są przygotowywane bardzo często trafiają w trakcie tego wydarzenia bezpłatnie do mieszkańców. One też są atrakcją i mocną stroną, że przez te wydawnictwa możemy promować gminę.

Panie włączają się właśnie w uatrakcyjnienie tych wydarzeń, szczególnie jeśli chodzi o rodziny, co sobie szczególnie cenimy. Bo na wydarzenia plenerowe często przychodzą całe rodziny i to co dzieje się na scenie, nie za bardzo interesuje dzieci. Dlatego, że to są przemówienia, wręczenia nagród w jakimś konkursie dedykowanym osobom dorosłym. I dobrze, gdy jest miejsce, w którym one mogą być zajęte i tak atrakcyjnie. Czyli właśnie poprzez malowanki, miniwarsztaty, zgadywanki z nagrodami i to bardzo nam pomaga w przeprowadzeniu wydarzenia, bo wtedy rodzic czy babcia z dziadkiem mogą posłuchać kapeli, a dziecko miło spędzi czas, a jednocześnie nie nudzi się i ci rodzice mogą dłużej pozostać na imprezie.

Wyzwaniem we wspólnym realizowaniu projektów są kwestie związane z czasem i harmonogramem pracy. Rozmówcy zwracają uwagę, że taki animacyjny rodzaj pracy różni się swoim trybem od prowadzenia wypożyczalni: aktywność dotycząca wypożyczeń wiąże się z obecnością w bibliotece w godzinach jej otwarcia, z kolei praca animacyjna często wymaga zaangażowania w niestandardowych porach i uzgadniania możliwych terminów wspólnie innymi instytucjami oraz dopasowywania pory wydarzeń do potrzeb ich odbiorców. W opinii rozmówców zdarza się, że jest to obszar napięć między osobami otwartymi na pracę nad zadaniem w porach, których ono wymaga i osobami, które przyzwyczajone są do stałych godzin pracy.

Mamy inną specyfikę jako instytucje kultury – my realizując jakieś wydarzenie, potrafimy się na tym skupić w 100% nie zważając na to, do której godziny pracujemy – a tam (...) trochę urzędowo do tego podchodzą: jestem do tej godziny i dalej nie będę, bo kończy się mój czas.

Jeśli chodzi o wydawanie publikacji (...) – ale to jest kamyczek do wspólnego ogródka – często zabieramy się za pewne rzeczy za późno, więc stawiamy sobie cel, że publikacja wyjdzie w określonym czasie, powiedzmy na dożynki, czyli początek września zwykle u nas i okazuje się, że tego czasu jest mało i tutaj są nerwowe sytuacje, ale to wydaje mi się, że występuje w wielu organizacjach i to są takie rzeczy, które pewnie nie do końca daje się wyeliminować, ale do tej pory udawało się nam to spiąć wszystko różnymi wspólnymi wysiłkami.

Stąd warto podjąć dyskusję w zespole Biblioteki na ten temat, by uwzględnić nowe rodzaje aktywności w sposobie gospodarowania czasem pracowników oraz w budowaniu harmonogramu, a także omawiać to zagadnienie na początku współpracy projektowej – tak, by ramy czasowe pracy nie tworzyły napięć.

Komunikacja

We współpracy – niezależnie od tego czy instytucja jest jej inicjatorem czy odpowiada na inicjatywę innej organizacji – podstawą jest komunikacja między podmiotami. Z tego względu wydzieliliśmy to zagadnienie jako osobny obszar i omówimy w nim aspekty komunikacyjne, o których opowiadali partnerzy biblioteki na podstawie swoich doświadczeń współpracy:

- bezpośredniość w kontakcie;

Zdecydowana większość przedstawicieli organizacji zwracała uwagę na to, że pracownice Biblioteki cechuje nastawienie na bezpośredniość, skracanie dystansu i wybieranie najszybszych oraz najbardziej efektywnych ścieżek kontaktu. Potrafią one stworzyć atmosferę życzliwej współpracy, w której istotne jest nie tylko przeprowadzenie zadania, ale też komfort wspólnego działania. Dbają one o to, by na bieżąco informować partnerów o kolejnych krokach i pojawiających się problemach oraz pytać ich o zdanie. Sposób, w jaki komunikują się partnerskimi instytucjami/organizacjami sprawia, że ich pracownicy mają poczucie podmiotowego traktowania i pracowania na rzecz wspólnej sprawy.

Pełen profesjonalizm, jeden telefon – jak ja nie mogę odebrać, to do szkół. Taki kontakt nie na zasadzie administracyjny, porządkowy, tylko tak, żeby sprawę załatwić – żeby to dopiąć, zorganizować, żeby wszystko było dobrze. (...) Jak się nie dobiły na telefon do mnie, to próbowały do skutku, aż się ze mną skontaktowały – żeby coś tam ustalić, bo wystawa jedzie – tak, żeby wszyscy byli zadowoleni. Tak to było zrobione. Najwyższa ocena jeśli chodzi o zarządzanie biblioteką.

Czy Messenger, czy telefon, to wszystko zawsze dobrze działało i nawet jak coś się po drodze wydarzało, że była jakaś zmiana, to od razu wszyscy byli powiadomieni, więc jak najbardziej dobry kontakt.

To, że biblioteka nie jest biblioteką anonimową – zawsze pod każdą informacją wysyłaną do szkół podpisuje się osoba, to jest dla mnie bardzo pomocne ze względu na to, że ja wiem, do kogo mam się zwrócić, jeśli mam problem – nie muszę pisać „Szanowna biblioteko”, tylko do konkretnej osoby. To znacznie ułatwia współpracę.

Samo układanie godzin, planów – wszystko dzieje się w uzgodnieniu z nami (...). I to wszystko jest modelowo załatwione do momentu, aż wszyscy jesteśmy zadowoleni. W jednym budynku w jednej sali jest biblioteka gminna i moja szkolna – one pracują w jednym pomieszczeniu. Kilka regałów jest naszych szkolnych, reszta jest gminna. Więc o to chodzi, żeby dwie panie nie siedziały w jednym momencie, bo nie ma aż takiej potrzeby. I to się dzieje. Dobrze to funkcjonuje, można się porozumieć i godziny zmienialiśmy, kiedy widzieliśmy, że raniutko dzieci tam potrzebują przed lekcjami, to mogłam liczyć na wsparcie, że biblioteka jest otwarta wtedy. Więc organizacyjnie ze szkołą rewelacja.

Dla partnerów istotne jest, że w sposobie prowadzenia komunikacji Biblioteka nie prezentuje siebie jako wyłącznie jako instytucji, ale podkreśla to, że tworzą ją konkretne osoby. Kontakt z instytucją często kojarzy się z dystansem i sformalizowanym przebiegiem – natomiast kontakt ze znanymi osobami jest spontaniczny i naturalny. To cecha, którą można potraktować jako wartość w perspektywie tworzenia „miejsca trzeciego” – jednym z jego wyznaczników jest bowiem to, że mamy w nim do czynienia z osobami bliskimi lub potencjalnie bliskimi. Ważne, by osoby, które je tworzą skupiały się na usuwaniu barier komunikacyjnych oraz osobowym kontakcie z innymi ludźmi – zarówno użytkownikami, jak i partnerami. Jedną z osób zwraca

uwagę na znaczenie tego bliskiego, nieformalnego kontaktu we współpracy międzyinstytucjonalnej:

Dobrze jeżeli między pracownikami już jest pewna więź, która ułatwia, znacznie komunikowanie się, przekazywanie informacji: lepiej się znamy, mamy do siebie większą śmiałość (...). Jeśli są osoby, które nie utrzymują takiego bieżącego kontaktu, to później nie wiadomo, czy ja mogę tego pracownika o to zaczepić, czy ja mam formalnie do niego wystąpić z pismem, czy to ma jakoś inaczej wyglądać. Żeby skracać te formy komunikacji. (...) to jest jakaś możliwość kontaktu, rozmowy pozaformalnej i później być może to ułatwia pracę. Ale myślę, że może też i takie wydarzenie plenerowe, ale tylko dla pracowników [instytucji i organizacji] może też by się przydało. Wtedy wiemy, że możemy wziąć do ręki telefon, zadzwonić, szybciej pewną rzecz uzgodnić – jeżeli nie znamy się, no to już trzeba się wybrać osobiście, pisać formalne pismo. Ono czasem jest konieczne, ale formy komunikacji powinny być skrócone, a nie dłuższe. Według mojej oceny to wpłynie na realizację działań wspólnych.

- życzliwa komunikacja nastawiona na pozytywną informację zwrotną;

Rozmówcy zwrócili uwagę, że w sposobie prowadzenia komunikacji podczas współpracy pracownicy Biblioteki bardzo dużą wagę przykładają do przekazywania pozytywnej informacji zwrotnej: docenianie samej obecności, podejmowania wysiłku, wkładu, który ktoś włożył w działanie niezależnie od jego ostatecznego efektu. Jest to czynnikiem stanowiącym zachętę do kolejnych wizyt i do podejmowania aktywności na różnych polach. Jedna z rozmówczyń podkreśla, że ten fakt ma bardzo istotne znaczenie w kontekście pracy z młodymi osobami, które są na etapie poszukiwania swojego miejsca w lokalnej społeczności:

Nawet ten konkurs ortograficzny – mojej młodzieży nie udało się zdobyć wyróżnień, natomiast pani to podkreślała, że fajnie, że zechcieliście przyjść, zmierzyć się z tym, spróbować, że poświęciliście swój czas wolny – to się liczy. Doceniają panie ten wkład młodzieży i później to tak wygląda, że ta młodzież chętnie uczestniczy w kolejnych działaniach.

- różnorodne i adekwatne formy kontaktu;

Partnerzy zwracają uwagę na to, że pracujące w Bibliotece osoby biegle posługują się różnymi formami komunikacji: korzystają zarówno z możliwości Internetu (media społecznościowe, Messenger, mailing, strona internetowa), jak i bardziej tradycyjnych: ogłoszenia i informacje w lokalnej prasie, komunikacja telefoniczna. Potrafią też sprawnie dobierać formę kontaktu, do grupy docelowej.

Więc jak najbardziej dobry kontakt – młodzi ludzie lubią, jak mają utworzoną grupę, dostają wiadomość [pisemną], niż rozmowy telefoniczne.

Rozmówcy zwracali uwagę na konieczność znalezienia przez Bibliotekę formy komunikacji (informowanie o projektach i wydarzeniach oraz kontakt bieżący), która pozwoliłaby docierać do grupy seniorów, ponieważ wielu z nich nie korzysta z nowych mediów do komunikacji.

Istnieje w mediach społecznościowych i może docierać do szerszej grupy odbiorców – fajne dla młodych, a nie wiem, na ile to jest dla seniorów – ale dla nich może ułatwieniem jest informowanie przez prasę lokalną. Natomiast ona wychodzi co 2-3 miesiące, więc to długi okres czasu, więc może się okazać, że już jest po jakimś działaniu, zanim prasa się ukaze.

Podjęto też temat konieczności dbania o spójną i przejrzystą informację na temat planowanych wydarzeń tak, by informacja mogła dotrzeć do potencjalnych grup odbiorców, niezależnie z którego źródła informacji, z którego korzystają:

Czasami jest tak, że biblioteka wrzuca informację na swojego fan page'a o konkursie, a nie ma tego na stronie – to wtedy jest takie szukanie. Rzeczywiście zazwyczaj jest to wysyłane do szkół w formie mailowej konkretnie, ale raz miałam taką sytuację, że pocztą pantoflową dowiedziałam się o konkursie i szukałam szczegółowych informacji na stronie, nic nie znalazłam, natomiast potem okazało się, że było na Facebooku, a tam nie zajrzałam. Więc żeby był ujednolicony przekaz informacji.

Istotny aspekt związany z przejrzystością informacji na temat Biblioteki pojawił się w zawiązaniu do filii:

Wydaje mi się, że uczniowie traktują te biblioteki jako jedno miejsce – nie sądzę, że oni rozróżniają, który regał jest szkoła, a który filia biblioteki. Ja też za każdym razem, jak wchodzę, pytam, które to nasze. Myślę, że mieszkańcy odbierają to bardziej jako bibliotekę gminną niż szkolną. My mamy w szkole fizycznie jeszcze jedną bibliotekę – tam jest tylko część księgozbioru, pozostały jest w placówce w małym pomieszczeniu – to się ma niebawem zmienić, ale nie chcieliśmy tego robić, bo wszyscy się przyzwyczaili. To jest dobre dla ludzi. Szkolna jest czynna jak szkoła, a ta jest czynna inaczej. Ale dla otoczenia to jest publiczna, my to raczej taką doklejczkę tam mamy. Często tam jestem i widzę, że przychodzą tam panie, czytają sobie przy stolikach, ze sobą rozmawiają.

Z wypowiedzi wynika, że status filii nie jest jednoznaczny dla lokalnej społeczności. Pojawia się przede wszystkim o młodszą grupę wiekową: czy jasne jest dla uczniów szkół, że funkcjonująca w szkole biblioteka gminna nie jest tożsama z biblioteką szkolną i jest miejscem dostępnym dla nich także po ukończeniu szkoły.

Kadra biblioteki

Charakterystyka przedstawiona we wcześniejszych punktach w znaczącym stopniu odnosi się do kompetencji kadry biblioteki. Postanowiliśmy jednak wyodrębnić osobny punkt dotyczący kadry, żeby uchwycić te wypowiedzi, które bezpośrednio dotyczyły osób tworzących ten zespół. Jako silna strona wskazywane są kompetencje miękkie kadry takie jak: dbałość o dobrą atmosferę, wypracowywanie kompromisów, zaangażowanie we współpracę, życzliwość i pozytywne nastawienie do ludzi, umiejętność pracy według wytycznych, umiejętność wychodzenia z własną inicjatywą, zdolności organizacyjne, elastyczność. Te umiejętności przekładają się na dobre doświadczenia ze współpracy z biblioteką. Niezależnie od wyzwań organizacyjnych i merytorycznych, które pojawiają się w realizacji projektów, wymienione kompetencje miękkie sprawiają, że zespół Biblioteki jawi się w wypowiedziach rozmówców jako nacechowany przyjaznym i życzliwym nastawieniem wobec innych. Bardzo istotny dla rozmówców był fakt, że pracownice Biblioteki są w ich odczuciu osobami, z którymi można zachowywać się i rozmawiać swobodnie, dobrze sobie radzą z nawiązywaniem nowych relacji oraz skracaniem dystansu – ma to ogromne znaczenie w perspektywie tworzenia miejsca trzeciego, które ma być właśnie przestrzenią, w której można się dobrze poczuć.

Nie stwarzają barier, są chwalone, młodzież lubi tę współpracę i widzę, że rozmawiają z paniami tak jak z nami, czyli z osobami, którym ufają. W szkole jest inny kontakt wychowanek-nauczyciel. Taka rozmowa nie może być taka swobodna – jednak jest to jakaś zależność. Natomiast internat

to musi być namiastka domu, to musi być normalność, nie można stwarzać barier. I tak samo jest w bibliotece – żeby oni zechcieli przychodzić do tego miejsca i dobrze się czuć. No to właśnie te rozmowy są takie normalne – żarty, śmiechy, nie ma krytykowania – nie ma oceniania, podsumowywania, zawsze pani docenia osiągnięcia.

Zauważyłam, że powtarza mi się część młodzieży z jednych spotkań na drugie – czyli wyszedł ktoś ze mną na spotkanie autorskie, to pojechał na te wieńce – czyli dobrze się młodzież w tym miejscu czuje. Nie ma bariery, jest sympatycznie, panie proponują kawę czy herbatę.

Rozmówcy zwracają uwagę, że kadra biblioteki jest gotowa nie tylko na aktywność związaną z wypożyczeniami, ale i podejmowanie działań animacyjnych. Ten obszar wiąże się też z potrzebą rozwijania kompetencji twardych – konkretnych umiejętności przydatnych w trakcie realizacji projektów i wydarzeń. W opinii rozmówców biblioteka radzi sobie bardzo dobrze na tym polu i pracownicy są sprawnymi organizatorkami działań, jedyną zgłoszoną sugestią była zachęta do zdobywania kompetencji w obszarze graficznym, co pozwoli pracownikom zyskać niezależność w tym zakresie.

Coraz chętniej realizują własne projekty, uczą się, próbują sami ogarnąć, ale jeszcze zdarza im się potrzebować wsparcia.

Jeśli chodzi o zasoby ludzkie to duże jest zaangażowanie pań pracujących w bibliotece. Porozumiewamy się dobrze, nie było sytuacji takich, że nie moglibyśmy wspólnie zorganizować czegoś z uwagi na jakieś inne priorytety – tak to nazwę w skrócie. W takim zakresie, w jakim chcemy to zrealizować, zwykle potrafimy dojść do porozumienia i osiągnąć cel, o którym myślimy.

Nie słyszałam osobiście o żadnych negatywnych sytuacjach czy doświadczeniach związanych z biblioteką. Ludzie pracujący w bibliotece są ludźmi na właściwym miejscu i dobrze to wygląda na zewnątrz. Biblioteka jest aktywna, jeśli chodzi o różne środowiska.

W mojej ocenie nie może być lepiej – ja tak oceniam pracę tych pań.

Przestrzeń i zasoby materialne

Przestrzenie, którymi dysponuje biblioteka różnią się swoją specyfiką: główna siedziba biblioteki mieści w zabytkowym dworcu należącym w przeszłości do rodziny Kołaczkowskich, który został odrestaurowany, natomiast wszystkie filie korzystają z przestrzeniach lokalnych szkół. Ze względu na to każdy z tych typów przestrzeni zostanie omówiony osobno.

Siedziba główna jest postrzegana przez Partnerów jako atrakcyjne miejsce ze względu na swoją zabytkową architekturę, ale też zaplecze techniczne – na które składają się wypożyczalnia, sala komputerowa, profesjonalna kuchnia i przestrzeń do spotkań. Dzięki temu Biblioteka może organizować lub gościć u siebie wydarzenia i projekty o bardzo różnorodnym charakterze. Miejsce przyciąga swoją wyjątkowością na tle lokalnej zabudowy: zabytkowy budynek oraz jego otoczenie przyczyniają się do tego, że odbywające się tu działania zyskują swoisty prestiż. Rozmówcy wskazują, że przestronna, odnowiona przestrzeń ma bardzo duży potencjał do różnorodnego wykorzystania (kawiarenka, sala wystaw, klub czytelniczy, spotkania z zaproszonymi gośćmi, warsztaty itp.) – zwraca uwagę, że wiele wskazywanych pomysłów wskazuje potencjał Biblioteki do bycia miejscem spotkań dla lokalnej społeczności.

Biblioteka ma bardzo dobre możliwości lokalowe i zaplecze do organizowania różnorodnych imprez nie musieliśmy szukać kuchni do wynajęcia, tylko mogliśmy to organizować w budynku biblioteki, gdzie na dole jest profesjonalna kuchnia.

Kącik dla dzieci, można się swobodnie udać do biblioteki i nie trzeba się spieszyć, bo dziecko może się sobą zająć, a czytelnik może pobuszować wśród książek i znaleźć coś dla siebie.

Filie są placówkami Biblioteki, do których odnosili się przede wszystkim reprezentanci szkół oraz internatu. Wartością dla przedstawicieli szkół jest sama bliskość Biblioteki – dzięki temu placówki dydaktyczne mogą współpracować z inną instytucją na wielu polach i włączać jej ofertę w swój harmonogram. Dzielenie budynku przez dwie instytucje pozwala na płynną organizację działań. Istotna jest też przestrzeń do spotkań i warsztatów, która pozwala na organizowanie dla uczniów zajęć – dzięki temu uczniowie mogą poczuć, że zajęcia mają inny charakter niż lekcje w szkole. Obecność Biblioteki publicznej w przestrzeni szkoły ma również znaczący wymiar dla czytelnictwa: pozwala społeczności szkolnej na dostęp do bogatego księgozbioru – określanego jako dużo bardziej atrakcyjny dla uczniów i nauczycieli niż księgozbiór szkolny.

Zasoby materialne: Biblioteka jest ceniona we współpracy za posiadanie i udostępnianie do dyspozycji innych podmiotów lokalnych urządzenia do wykonywania przypinek, które wspiera je w aspekcie promocyjnym.

To jest szczegół, ale taki miły – bo przy każdym wydarzeniu (...) przygotowywany jest projekt przypinki i wiem, że są mieszkańcy, którzy zbierają już od wielu lat takie przypinki z każdej imprezy – a to z dożynek, a to z wydarzenia związanego z poborem krwi, a czasami są to wydarzenia związane z konkursem jakimś. Więc zasób materialny często wspiera nasze wysiłki, jeśli chodzi o promowanie gminy.

Wskazywano też na braki w wyposażeniu, które mogło by wspierać organizację wydarzeń plenerowych – zarówno na terenie należącym do Biblioteki, jak i w przestrzeni gminy, takich jak: ławki, stoliki, krzesła oraz namiot z logiem instytucji.

Biblioteka nie posiada własnego namiotu ologowanego, gdzie byłoby miejsce na promowanie swojej działalności – tutaj przydałby się zakup namiotu.

Przydałby się zakup (...) ławek czy stolików, które potem mogą w plenerze służyć do wydarzeń rozmaitych. Tak jak chociażby czasem jest organizowane narodowe czytanie we wrześniu – pogoda zwykle jest ładna, można to zrobić w plenerze, czyli wykorzystać ławki, stoliki i takie czytanie mogłoby się wtedy odbyć na zewnątrz.

Funkcje spełniane przez bibliotekę na terenie gminy Strzyżewice

Rozmówcy rozpatrują działalność Biblioteki na terenie gminy w dwóch obszarach: pierwszy jest określany jako tradycyjne zadania bibliotek, na które składa się działalność związana z czytelnictwem (wypożyczenia, spotkania autorskie, lekcje biblioteczne), drugi jest określany jako działalność pozacytelnicza – czyli działania o charakterze animacyjno-kulturalnym, wydawniczym i dziennikarskim. Wejście Biblioteki w ten drugi obszar jest oceniane jednoznacznie pozytywnie.

To jest ta mocna strona – duża szeroka działalność – poza tylko ściśle czytelniczą, co jest najważniejszym elementem, a tam się dzieje dużo więcej!

Biblioteka to specyficzne miejsce – wiadomo, że w centrum kultury jest dużo działań, a biblioteka ma inne przeznaczenie – ale nawet patrząc na to, tam się bardzo dużo dzieje. Ta biblioteka nie jest tylko miejscem z książkami, ale to jest miejsce otwarte dla ludzi na różne działania.

W tym rozdziale opiszemy, jakie funkcje na terenie gminy pełni Biblioteka (wraz z filiami) z perspektywy przedstawicieli instytucji i organizacji działających lokalnie:

- zwiększa dostęp do kultury na terenie gminy, skraca dystans do ośrodka kultury, zagęszcza siatkę instytucji kultury, które oferują możliwość udziału w wydarzeniach kulturalnych;

Rozmówcy wskazywali na fakt, że położenie poszczególnych miejscowości w gminie sprawia, że brak jej wyraźnego centrum. Dodatkowo lokalny dom kultury położony jest w skrajnej części gminy, co powoduje duże dysproporcje w dostępności oferty kulturalnej dla mieszkańców. Stąd bardzo wspierający jest fakt, że dzięki Bibliotece i jej filiom łatwe jest nie tylko korzystanie z księgozbioru, ale i z wydarzeń oraz projektów kulturalno-animacyjnych.

[Biblioteka] Przyciąga inne grono odbiorców, które nie funkcjonuje u nas [w Centrum Kultury]. Ale nie postrzegam tego jako wchodzenie sobie w kompetencje – teraz większość bibliotek organizuje dodatkowe wydarzenia poza wypożyczaniem książek.

Miejscowości nie są bardzo oddalone od siebie, ale jeśli CK organizuje jakieś wydarzenie to ma odbiorców przede wszystkim z Piotrowic, ta społeczność utożsamia się z naszym DK.

Ciągle to raczkuje, ale mimo tego myślę, że wśród mieszkańców gminy jest taka potrzeba, żeby takie wydarzenia organizować.

Dobra lokalizacja filii – blisko szkoły, kościoła, sklepu przystanku, przychodni – więc każdy może skorzystać. Bardzo dobre godziny pracy biblioteki – dostępność dla tych, którzy rano mogą przyjść i w południe, i po południu.

- sprawia, że oferta działań dostępnych na miejscu w gminie staje się bardziej różnorodna;

Dla wielu mieszkańców zainteresowanych uczestnictwem w życiu kulturalnym ma to też istotny wymiar praktyczny: oszczędność czasu, wynikającą z tego, że nie trzeba przeznaczać czasu na wyprawę do większych ośrodków kulturalnych.

To jedno z niewielu miejsc w naszej gminie, gdzie można się, mówiąc w cudzysłowie, ukulturalnić. Nie muszę wtedy jechać do Lublina, czy gdzieś szukać, bo to jest utrudnieniem, tracę dodatkowo czas na dojazd i będzie więcej ludzi – a to miejsce jest na wyciągnięcie ręki i to bardzo sobie cenię, że coś takiego jest, że mogę tej kultury tutaj zażyć

- buduje nawyk odwiedzania instytucji kultury i zaufanie do instytucji kultury;

Zdaniem Partnerów szeroka i różnorodna oferta działań kulturalnych i animacyjnych prowadzonych przez Bibliotekę przekłada się na kształtowanie nawyku korzystania z zasobów instytucji kultury. Część rozmówców zwracała uwagę, że tereny wiejskie charakteryzują się tym, że wśród mieszkańców jest mniejsza świadomość zakresu oferty instytucji kultury oraz potrzeby korzystania z niej.

Myślę, że ci, którzy się z biblioteką zetknęli, mają dobrą opinię. Natomiast na pewno mimo ogromnych prób – bo tak postrzegam działanie biblioteki – trudno jest zachęcić większą liczbę mieszkańców do stałego kontaktu czy do wydarzeń okazjonalnych, ale myślę, że biblioteka ma dobry odbiór. Gdyby przejść po miejscowościach naszej gminy i zapytać o bibliotekę, to myślę,

że duża część mieszkańców nie miałaby w ogóle zdania. Z uwagi na to, że nie spotkali się z działaniami biblioteki, tak sądzę. A poza tym ta idea główna biblioteki, jako miejsca, gdzie wypożycza się książki tak zdominowała myślenie wszystkich o bibliotece, że trudno przełamać mieszkańcom taki stereotyp – że biblioteka to może być też miejsce ogólnie spotkań, warsztatów, innych wydarzeń. Rozmawiając z różnymi osobami, zdajemy sobie sprawę, że kojarzą bibliotekę z wypożyczeniami i to czasami jest zaskakujące, że jest mała wiedza, że podejmują też panie inne działania.

Zadaniem instytucji kultury w takich miejscach jest więc swoista praca u podstaw: docieranie do mieszkańców z informacją i kształtowanie potrzeb związanych z kulturą. Z wypowiedzi rozmówców wynika, że sposób, w jaki pracownice Biblioteki prowadzą wypożyczalnię i prowadzą działania kulturalno-animacyjne w pewnym stopniu realizuje to zadanie: sprawia, że odwiedzające to miejsce osoby zyskują śmiałość do korzystania z oferty kulturalnej Strzyżewic.

- budowanie lokalnej tożsamości i promowanie społeczności oraz jej tradycji;

Tu działania Biblioteki dotyczą dwóch planów czasowych: przeszłości i teraźniejszości. Za sprawą publikacji o charakterze historycznym odwołujących się do tradycji lokalnych Biblioteka dba o podtrzymywanie pamięci o dziedzictwie wcześniejszych mieszkańców gminy. Równocześnie jednak starała się szukać interesujących zjawisk i postaci we współczesnym życiu gminy i prowadzić wywiady do lokalnego czasopisma „Kompres”. W ten sposób działa na rzecz budowania większej świadomości na temat przeszłości i teraźniejszości małej ojczyzny, staje się strażnikiem pamięci o tym, co minione i przewodnikiem po tym, co żywe i ciekawe.

Fajnym pomysłem było tworzenie czegoś w prasie lokalnej – był zapoczątkowany cykl rozmów z osobami z lokalnej społeczności, które mają ciekawe pasje, zainteresowania zamieszczany w gazecie Kompres – to też było bardzo chwalone. To ma podwójny wymiar – bo z jednej strony bibliotek stwarza ciekawy artykuł od siebie do gazety, że nie jest to tylko sprawozdawczość co się gdzie wydarzyło, ale tu jest wartościowy artykuł do przeczytania, a jednocześnie jest to promowanie społeczności lokalnej. Ja się w ten sposób dowiedziałam, o nowych osobach, które robią ciekawe rzeczy.

Chwalona była też biblioteka za publikacje: tu był ciekawy album fotograficzny z rodzinnymi fotografiami sprzed lat, gdzie mieszkańcy dostarczali właśnie swoje fotografie które były skanowane i wydano bardzo ładnie dwa albumy i to jest taka pamiątka dla pokoleń, jak dawniej to życie wyglądało, bo zdjęcia były z różnych imprez – i z chrzcin i ze ślubów, wesel i tak dalej. Więc takie nasze dziedzictwo zostało zamknięte w tym albumie.

Realizując w przeciagu roku publikacje, które spotykają się z zainteresowaniem. Są one związane z historycznymi zdjęciami czy publikacją różnego rodzaju kapliczek z gminy Strzyżewice.

- integracja grup o wspólnym mianowniku na terenie gminy;

W wypowiedziach rozmówców powracał wątek zasług Biblioteki na polu integracji mieszkańców gminy. Podkreślano, że działania animacyjne Biblioteki bardzo często stawiają sobie za cel budowanie wspólnych doświadczeń w ramach grup mieszkańców, które łączy jakaś wspólna cecha (na przykład dzieci z różnych szkół z tej samej grupy wiekowej). Biblioteka podjęła się też działań integrujących lokalną społeczność z dziećmi uchodźców wojennych z Ukrainy, którzy pojawili się na terenie gminy. Można śmiało stwierdzić, że na polu działań adresowanych do dzieci biblioteka jest bardzo dobrze rozpoznawaną i cenioną marką.

Biblioteka organizuje bardzo dużo spotkań integrujących te same grupy wiekowe z różnych szkół, oczywiście zanim pandemia nastąpiła – święto pieczonego ziemniaka, (dla 2 klas SP), dla 3 warsztaty, dla pierwszych też była jakaś aktywność – też dla zeróweczek i dla przedszkola – różne zabawy na świeżym powietrzu czy w budynku biblioteki. Ta integracja sama w sobie rzuca się bardzo w oczy, ale przy okazji dzieci są też zachęcane do czytelnictwa.

Uczestniczyła w tym projekcie młodzież z Internatu, ze środowiska lokalnego z Piotrowic, ale również z drugiej części gminy, która bezpośrednio się do biblioteki zgłaszała, młodzież chodząca do naszej szkoły, ale nie mieszkająca w naszej gminie. Więc niesamowicie fajnie wyszła nam ta integracja, zaczęliśmy od ogniska wspólnego, była gitara, był śpiew, młodzież się sama zorganizowała, donosiliśmy o tym w mediach, więc jeszcze w trakcie ktoś się do nas dołączył.

Zasługi na tym polu nie dotyczą tylko niepełnoletnich mieszkańców: z pozytywnym przyjęciem spotkała się też inicjatywa zaproszenia lokalnych organizacji działających na polu kultury na spotkanie połączone z warsztatami. Zwrócono uwagę, że jest to nowa, unikatowa i bardzo potrzebna inicjatywa w skali gminy – warto podkreślić, że to działanie Biblioteki rozbudziło nadzieję na kontynuację i dalsze inicjatywy tego typu.

Jeśli chodzi o KGW i stowarzyszenia to do tej pory szczerze powiem nie mieliśmy bardzo ścisłych powiązań – natomiast bardzo dobre jest to, co się zadziało w tym momencie – czyli spotkania umożliwiające wymianę doświadczeń, to które było ostatnio nawet. Super sprawa, polecam każdemu. Wydaje mi się, że to jest początek działania z kołami i stowarzyszeniami. Nasze koła i stowarzyszenia są bardzo młodymi tworcami, więc to, co teraz się dzieje, zadziało się w dobrym momencie – dwa lata były wyjęte z życia, nasze koło zostało zawieszane rok przed pandemią, więc nie mieliśmy możliwości ściśle współpracować, ale w mojej ocenie te spotkania są bardzo wartościowe.

- za stwarzanie możliwości zaprezentowania siebie przed lokalną społecznością;

Wiele wydarzeń organizowanych przez Bibliotekę jest także rozpatrywanych w kategorii okazji do zaistnienia w lokalnej społeczności – pokazania się z innej strony, zaprezentowania swoich umiejętności, wykazania się talentem lub wiedzą. Szczególnie istotne okazuje się to zdaniem rozmówców w przypadku młodzieży, która szuka dla siebie nowej, dorosłej roli w zbiorowości, dlatego działania Biblioteki mogą być ułatwieniem. Wartościowe jest to również dla dorosłych z duszą społecznika, aktywisty czy artysty, które chętnie podejmują się różnych wyzwań – a zyskanie dla nich instytucjonalnej podbudowy pozwala im nabrać rozpędu i być dostrzeżonym przez szerszą grupę.

Nasza straż pożarna bardzo się odmłodziła – ci nasi chłopcy, którzy aktywnie działają, chcą się pokazywać, żeby być widocznym w środowisku i biblioteka im zdecydowanie to ułatwia, jeśli chodzi o branie udziału w takich akcjach typu pokazy strażackie.

- możliwość rozwijania zainteresowań i doświadczania różnych form aktywności;

Rozmówcy zaznaczają, że oferta związana nie tylko z książkami ma szczególne znaczenie dla grupy młodzieżowej. Dla takich osób działania strzyżewickiej Biblioteki pozwalają na próbowanie swoich sił na nowych polach i odkrywanie tego, co jest interesujące, warte rozwijania.

Młodzież była na przykład bardzo zainteresowana udziałem z warsztatami fotograficznymi, z blogerką prowadzonych przez profesjonalistów. Potem prowadziliśmy profil na Facebooku,

gdzie mogli wykorzystać te umiejętności, z tego też powstał kalendarz kulinarny na bieżący rok. To się przełożyło na to, że oni widzieli efekt – ich zdjęcia, ich przepisy są opublikowane – to takie docenienie pracy młodzieży.

- dostęp do bogatego księgozbioru;

Zbiory Biblioteki są uznawane za różnorodne i pokaźne oraz stale uzupełniane o nowości wydawnicze. Ważny aspektem jest też możliwość wypożyczeni międzybibliotecznych, dzięki czemu inne placówki mają dostęp do księgozbioru.

Młodzież sobie wypożycza, bo to jednak księgozbiór zupełnie inny niż szkolny.

Tak to wygląda w filiach – uczniowie korzystają z księgozbioru, jest on stale ubogacany, korzystamy też z (...) czasopism.

Jest to znacznie poszerzona oferta wydawnicza dla uczniów i dla rodziców id la całego środowiska – przy okazji dla nauczycieli. Tworzy się takie środowisko pewnego życia kulturalnego. I gdyby była tylko biblioteka szkolna, to by ten zakres wykorzystania byłby uboższy.

Natomiast my jako szkoła nieustannie korzystamy z tego księgozbioru biblioteki publicznej, jest on stale doposażany, są najnowsze wydawnictwa, poza tym też biblioteka współpracując z różnymi organizacjami organizuje kiermasz książek, można sobie nawet jakieś książki wypatrzyć, zakupić.

Fajne były wypożyczenia między biblioteczne, w których któraś z bibliotekarek dostarczała tutaj książki dla naszej bibliotekarki i nasza młodzież mogła sobie wypożyczyć stąd, przeczytać i potem za jakiś czas była kolejna wymiana tych książek.

W powyższym zestawieniu uwagę zwraca proporcja pomiędzy funkcjami odnoszącymi się do tego, co na początku nazywamy tradycyjną rolą biblioteki, czyli czytelnictwa – a tym, co nazywamy działalnością pozaczytelniczą. W perspektywie przedstawicieli lokalnych organizacji te pierwsze stanowią niejako oczywistość, natomiast nowa dla biblioteki działalność kulturalno-animacyjna ma znaczące oddziaływanie na lokalną społeczność i może spełniać role do tej pory nie przypisywane tej instytucji. Charakter tych przykładów wskazuje na potrzebę funkcjonowania na terenie gminy większej ilości miejsc, które związane są z lokalną społecznością – pozwalają ją poznawać, zaistnieć w niej, rozwijać ją i szukać pośród niej miejsca dla siebie.

To jest na terenach wiejskich pewnie dość typowe, ale wiemy że potrzeby mieszkańców w tym zakresie wzrastają, mamy jako mieszkańcy terenów wiejskich coraz więcej wolnego czasu, który należy jakoś wykorzystać, niekoniecznie poprzez oglądanie telewizji czy nawet czytanie książki, ale mamy coraz większą potrzebę spotykania się w grupie. I biblioteka wydaje mi się dobrym miejscem, żeby takie działania rozpocząć niekoniecznie musi to być typowo związane z książką – dobrze by było zacząć właśnie od spotkań nawet. W Strzyżewicach dysponujemy, choć myślę, że w filiach też dałoby się gdzieś wykorzystać przestrzeń do tego, żeby takie miejsce urządzić, w którym można by przyjąć w określone dni.

Oczywiście można też zapraszać mieszkańców lub osoby z zewnątrz, które mają coś ciekawego do powiedzenia, do zaprezentowania, wydaje mi się, że jest to obszar o którym coraz więcej mieszkańcy mówią, tego brakuje i sama jako mieszkaniiec wiem, że jest to obszar zupełnie u nas zaniedbany.

4. Potencjał Gminnej Biblioteki Publicznej w Strzyżewicach jako „miejsca trzeciego”

Dane pozyskane na podstawie przeprowadzonych działań pokazały Gminną Bibliotekę Publiczną im. Ewy Kołaczkowskiej w Strzyżewicach jako **instytucję niezwykle cenioną przez lokalną społeczność oraz w środowisku kulturalnym i społecznym miasta, a także miejsce, wobec którego wyraża się oczekiwania dalszego wzrostu i zmian**. Ich kierunek oraz charakter dąży do wypracowania lokalnego modelu funkcjonowania biblioteki jako „miejsca trzeciego”, co jest jednocześnie ideą, która stoi u podstaw programu BLISKO Narodowego Centrum Kultury. „Miejsce trzecie” to kategoria odnosząca się do socjologicznej teorii Raya Oldenburga, według której życie ludzi koncentruje się wokół trzech miejsc: domu, pracy i właśnie trzeciej, dodatkowej przestrzeni służącej do spędzania wolnego czasu w sposób, który jednocześnie pozwala się relaksować, odpoczywać, rozwijać, realizować, budować więzi i relacje społeczne. Jest to miejsce aktywnego budowania się lokalnej społeczności i jej specyficznego charakteru.

W tej części przedstawimy pięć ról, które wyłaniają się z opisu mocnych stron Biblioteki i funkcji, które spełnia ona obecnie w gminie Strzyżewice: **GOSPODARZ MIEJSCA SPOTKAŃ, PROMOTOR, INTEGRATOR, INKUBATOR, oraz PRZYSZKOLNE CENTRUM KULTURY**. To propozycje potencjalnych kierunków do rozwoju dla biblioteki wyłonione na podstawie wypowiedzi przedstawicieli instytucji i organizacji lokalnych. Opis każdej z ról składa się z tych samych elementów:

- krótkiej charakterystyki roli;
- informacji o tym, jakie co Biblioteka już wypracowała, aby zbudować podwaliny do pełnienia danej roli;
- odpowiedzi dotyczących pomysłów na rozwijanie tej roli przez Bibliotekę wyłonionych z wypowiedzi rozmówców;
- odpowiedzi dotyczące lektur pomocnych w rozwijaniu tej roli.

GOSPODARZ MIEJSCA SPOTKAŃ

Na czym polega ta rola: rola gospodarza polega na odpowiednim przygotowaniu, utrzymaniu, zapraszaniu i udostępnianiu przestrzeni do spędzania czasu przez mieszkańców w swobodnej atmosferze. Głównym celem jest nawiązywanie i podtrzymywanie więzi w społeczności.

Zasoby instytucji na tym polu:

- atmosfera: Biblioteka jest uznawana za miejsce, w którym można się poczuć swobodnie;
- kadra: postrzegana jako osoby, które potrafią być blisko z osobami odwiedzającymi Bibliotekę;
- przestrzeń: po remoncie główna siedziba biblioteki dysponuje pomieszczeniami i zapleczem wyjątkowym w skali gminy i adekwatnym do spotykania się w nim.

Potencjał rozwijania roli:

- prowadzenie kawiarenki w siedzibie głównej Biblioteki;
- prowadzenie dni tematycznych (np. dzień czytelnika, dzień planszówek, dzień seniora, dzień filmowy, noc w bibliotece);
- udostępnianie przestrzeni na inicjatywy mieszkańców;
- kierowanie działań lub wyznaczenie specjalnego czasu dla młodzieży z Internatu, która potrzebuje zróżnicowania form spędzania wolnego czasu;
- kampania „W bibliotece można...” – pokazująca pozaczytelniczą działalność Biblioteki.

Lektury przydatne do rozwijania roli:

<https://www.nck.pl/badania/raporty/raport-kawiarnie-kultury>

PROMOTOR

Na czym polega ta rola: do zadań promotora należy zauważanie wartościowych zjawisk/postaw/postaci w społeczności lokalnej oraz upowszechnianie wiedzy o nich, a także podtrzymywanie pamięci o przeszłości miejsca.

Zasoby instytucji na tym polu:

- cieszące się uznaniem i zainteresowaniem publikacje;
- cykle wywiadów w lokalnym czasopiśmie „Kompres”;
- bycie w kontakcie z wieloma osobami działającymi na terenie gminy i na rzecz gminy;
- osobista znajomość wielu użytkowników_ków biblioteki i współpraca z nimi;
- współpraca z lokalnymi aktywistami.

Jak można rozwijać tę rolę:

- prowadzenie rozmów i spotkań w formie wydarzenia, z którego zapis rozmowy pojawia się w lokalnej prasie;
- zorganizowanie wystawy społecznej w przestrzeni Biblioteki;
- powierzanie nowych ról osobom w społeczności lokalnej zainteresowanym jakimś tematem [prowadzenie spotkań, warsztatów, klubów zainteresowań].

Lektury przydatne do rozwijania roli:

https://edd.nid.pl/wp-content/uploads/2018/11/podrecznik-dobrych-praktyk_.pdf?fbclid=IwAR3BtQqqiCihf4UiZFjtFTTrVQ2-2KtHulfTyGCyomNrOrQ6saBbTGeOsgFI

INTEGRATOR

Na czym polega ta rola: integrator bierze na siebie stwarzanie pole do rozmowy, dyskusji lub wspólnego działania, które umożliwiają lepsze poznawanie się i zacieśnianie relacji. W badaniu osoby respondenckie zwracają uwagę na dwa obszary, w których Biblioteka może pełnić tę rolę: mieszkańcy gminy oraz środowisko animacji społeczno-kulturalnej. Zdaniem rozmówców ważne jest zarówno kształtowanie małych wspólnot wśród mieszkańców różnych miejscowości na terenie gminy, jak i zacieśnianie relacji między środowiskiem osób zaangażowanych w działalność społeczno-kulturalną w gminie, które owocuje usprawnieniem realizacji wspólnych działań i projektów.

Zasoby instytucji na tym polu:

- łączenie działań bibliotecznych z funkcjonowaniem Izby Pamięci,
- przeznaczanie sali na spotkania różnych grup osób.

Lektury przydatne do rozwijania roli:

<https://mik.krakow.pl/wp-content/uploads/Marek-Krajewski-Po-co-nam-instytucje-kultury-MIK-2019.pdf>

<https://mik.krakow.pl/wp-content/uploads/Wzajemno%C5%9B%C4%87.pdf>

<https://mik.krakow.pl/wp-content/uploads/To-nie-moz%C5%9B%C4%87e-by%C5%9B%C4%87-niemoz%C5%9B%C4%87liwe-8-rozmo%C5%9B%C4%87w-o-wzmacnianiu-dziecie%C5%9B%C4%87sprawczos%C5%9B%C4%87ci-.pdf>

Jak można rozwijać tę rolę:

- prowadzenie klubu dyskusyjnego dla czytelników;
- warsztaty dla mam;
- potencjał: łączenie księgozbioru tematycznie z wydarzeniami;
- integracja środowiska tworzącego życie społeczno-kulturalne gminy: wizyta studyjna w bibliotece / integracja środowisk dla pracowników lokalnych organizacji.

Lektury przydatne do rozwijania roli:

- <https://poledialogu.org.pl/wp-content/uploads/2016/06/Pole-do-dzialania.pdf>

INKUBATOR

Na czym polega ta rola: zadanie inkubatora polega na wsparciu osób i organizacji, które chcą podejmować własne inicjatywy. Może dotyczyć wsparcia organizacyjnego, merytorycznego, ale też wiązać się z prowadzeniem szkoleń, warsztatów dla lokalnych społeczników lub sieciowaniem tej grupy.

Zasoby instytucji na tym polu:

- organizacja warsztatów dla lokalnych organizacji „Blżej książki... Blżej siebie”, które spotkały się z uznaniem ze strony uczestników;
- orientacja w programach dotacyjnych;
- status instytucji z wieloletnim doświadczeniem;
- kontakty z lokalnymi instytucjami i organizacjami;
- przestrzeń dopasowana do działalności szkoleniowej i projektowej;
- różnorodne przestrzenie, które mogą być miejscem realizacji różnorodnych inicjatyw.

Potencjał rozwijania roli:

- rozpoznanie potrzeb lokalnych w zakresie szkoleń i warsztatów;
- realizacja spotkań sieciujących osób aktywnych na polu społeczno-kulturalnym;
- udostępnianie przestrzeni na inicjatywy mieszkańców;
- zapraszanie osób i organizacji do realizacji działań na terenie Biblioteki.

<https://mik.krakow.pl/wp-content/uploads/Wspolpraca-raport.pdf>

<https://biblioteka.ceo.org.pl/o-publicacji-proces-grupowy-2/?fbclid=IwAR1lu07zzVkOrfr17FbPIftv-TpGJNhwnTvrcl-UBXg9IKcNRpXYSSCwsY>

SZKOLNE CENTRUM KULTURY

Na czym polega ta rola: przyszkolne centrum kultury bierze na siebie zadanie dbania o wszechstronny rozwój kulturalny społeczności szkolnej. Kierują ofertę działań zarówno do uczniów, jak i ich rodziców oraz nauczycieli. Tym samym przyczynia się do tworzenia życia kulturalnego na styku dwóch lokalnych instytucji.

Zasoby instytucji na tym polu:

- umiejscowienie filii w placówkach oświatowych;
- dobry kontakt osób w nich zatrudnionych z osobami uczniowskimi.

Potencjał rozwijania roli:

- bliska współpraca ze szkołą;
- organizacja lekcji bibliotecznych, warsztatów, spotkań integracyjnych;
- umiejscowienie filii biblioteki na terenie szkoły.

Lektury przydatne do rozwijania roli:

<https://kulturaenter.pl/article/mlodziez-ma-prawo-do-zmiany-2/>

Barbara Borowska „Uczestnictwo licealistów polskich i francuskich w kulturze. Studium empiryczne”.

Załącznik: Charakterystyka Gminy Strzyżewice

a) Aktualne informacje o gminie

Gmina Strzyżewice to gmina wiejska w województwie lubelskim, w powiecie lubelskim. Siedzibą władz gminnych są Strzyżewice, które leżą 22 km na południe od Lublina. Gminę zamieszkuje ponad 8 tysięcy osób. Zajmuje obszar ponad 108 km². W skład gminy wchodzi 21 sołectw : Polanówka, Żabia Wola, Osmolice Pierwsze, Osmolice Drugie, Iżyce, Piotrowice, Bystrzyca Nowa, Bystrzyca Stara, Kajetanówka, Strzyżewice, Pawłówek, Pawłów, Franciszków, Dębina, Dębszczyzna, Kolonia Kiełczewice Dolne, Kiełczewice Dolne, Borkowizna, Kiełczewice Maryjskie, Kiełczewice Górne, Kiełczewice Pierwsze oraz miejscowość Pszczela Wola.

Instytucje na terenie gminy to m.in.:

- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Bystrzycy Starej
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Orła Białego w Kiełczewicach Górnych
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Zofii i Juliusza Stadnickich w Osmolicach
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Strzyżewicach-Rechcie
- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Rodziny Rohlandów w Żabiej Woli
- Samorządowe Przedszkole Publiczne "Parkowe Skrzaty" w Piotrowicach
- Zespół szkół Rolniczych w Pszczelnej Woli
- Zespół Szkół Techniki Rolniczej im. W. Witosa w Piotrowicach
- Centrum Kultury i Promocji Gminy Strzyżewice w Piotrowicach
- Ośrodek Pomocy Społecznej

Gmina posiada też wielki potencjał organizacji pozarządowych, może poszczycić się licznymi Kołami Gospodyń Wiejskich, zaangażowanymi druhami i druhami z Ochotniczych Straży Pożarnych, walecznymi klubami sportowymi, jak też wieloma organizacjami działającymi na rzecz tutejszej społeczności.

Oto niektóre z nich:

- KGW „Borowianki” w Borkowiznie
- Łżyckie Koło Gospodyń Wiejskich
- KGW Bystrzyca Stara, KGW „Osmoliczanki” w Osmolicach Pierwszych
- Stowarzyszenie Aktywnych Kobiet Gminy Strzyżewice
- OSP w Piotrowicach, OSP w Żabiej Woli
- OSP w Kiełczewicach Górnych
- Klub Sportowy POM-Iskra Piotrowice
- Strzyżewickie Towarzystwo Regionalne
- Klub Honorowych Dawców Krwi Polskiego Czerwonego Krzyża.

Gazeta gminna KOMPRES

KOMPRES pełni rolę informacyjnej gazetki gminnej, gdzie przeczytać można o aktualnych wydarzeniach: zapowiedzi, zaproszenia, relacje, informacje o działaniu samorządu, a także gminnych instytucji. Wszystkie numery gazety gminnej znajdują się w zasobach biblioteki. Wydawcą gazety „KOMPRES” jest obecnie Centrum Kultury i Promocji Gminy Strzyżewice w Piotrowicach.

b) Historia gminy, nazwa i herb¹:

Gmina Strzyżewice powstała 1 stycznia 1867 roku, za Królestwa Polskiego i należała do powiatu lubelskiego w guberni lubelskiej. Gmina została zniesiona w 1874 roku, a z jej obszaru i z obszaru zniesionej gminy Tuszów utworzono gminę Piotrowice². Gmina została zniesiona 29 września 1954 roku wraz z reformą wprowadzającą gromady w miejsce gmin. Jednostki nie przywrócono 1 stycznia 1973 roku po reaktywowaniu gmin, utworzono natomiast jej terytorialny odpowiednik, gminę Strzyżewice³.

Geneza nazwy

Jak donosi portal Gminy Strzyżewice⁴, historia nazwy gminy jest bardzo ciekawa i niejednoznaczna:

...legenda podaje, że nazwa wsi wzięła swój rodowód od "strzyżenia owiec". Jest to całkiem prawdopodobne, ponieważ na łąkach nadbystrzyckich od wieków była szeroko rozwinięta hodowla tych zwierząt. Nazwa może również wywodzić od słowa "strzec". Zgodnie z tą hipotezą wieś przed rokiem 1375 nosiła nazwę Długi Bród, od szerokiej przeprawy przez dolinę rzeki Bystrzycy, przecinającej stary szlak handlowy wiodący z Rusi przez Krasnystaw - Bychawę - Strzyżewice - Niedrzwicę - Bełżyce do Kazimierza n. Wisłą. Trasa ta była niebezpieczna ze względu na liczne bandy rozbójników grasujących na szlaku. Na wzgórzu zamkowym zbudowano wysoką wieżę tzw. "widniówkę", z której specjalne straże obserwowały trakt z Bychawy. Ogłaszały one alarm, gdy spostrzegły nieprzyjaciół, a w tamtych czasach często zdarzały się najazdy obcych plemion Tatarów, Jadźwingów, Litwinów oraz Rusinów. Natomiast gdy dostrzegły karawanę kupiecką wyjeżdżały jej naprzeciw i służyły jej za eskortę. Z tej racji

¹ Informacje z tej części pochodzą głównie z dawnej odsłony strony internetowej Gminy Strzyżewice:
<https://archiwalna.strzyzewice.lubelskie.pl/his.html#1>

² Źródło: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Strzy%C5%BCewice_\(gmina\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Strzy%C5%BCewice_(gmina))

³ Źródło: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Piotrowice_\(gmina_w_wojew%C3%B3dztwie_lubelskim\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Piotrowice_(gmina_w_wojew%C3%B3dztwie_lubelskim))

⁴ Źródło: <https://archiwalna.strzyzewice.lubelskie.pl/his.html#1>

z czasem zmieniono nazwę osady z Długiego Brodu na Strzeżonice. Strzeżonice na skutek różnej łacińskiej pisowni zmieniła nazwę na Strzyżowice, później na Strzyżewice. Tę historię potwierdza fakt, że z terenu wzgórza zamkowego widoczny jest bardzo dobrze aż po tzw. Zdrapską Górę, trakt bychawski, a okolice wzgórza zamkowego w miejscowej tradycji nazywane są Widniówką.

Herb

To samo źródło⁵ opisuje znaczenie herbu gminy:

Rodowy herb Awdańców - Abdank, przedstawia się w postaci dwóch odwróconych krokwi, złączonych w kształcie litery "W". Nazwą herbu, tzw. zawołaniem jest "Łękawica". Pierwotnie godło rodu Awdańców było w kształcie litery "M", ponieważ jeden z najstarszych znanych Awdańców - komesa Michał, zwany później Skrobkiem z Góry zaznaczał granice swoich majątków pierwszą literą własnego imienia. Znak ten został przyjęty przez cały ród. Dopiero później herb uległ odwróceniu i otrzymał postać litery "W". Miało to związek z usytuowaniem klejnotu, czyli wizerunkiem godła herbowego, który umieszczano na herbie. Ponieważ wizerunek w kształcie litery "W" był ładniejszy i wygodniejszy w umieszczeniu na hełmie, więc postanowiono godło zmienić na dwie odwrócone krokwie.

c) Zabytki i miejsca pamięci narodowej

Cmentarze wojenne - miejsca pamięci narodowej

Na terenie gminy znajdują się cmentarze wojenne z I wojny światowej, kiedy to na przełomie sierpnia i września 1914r. oraz w okresie lipiec - sierpień 1915r. przez teren naszej gminy przeszły zacięte walki frontowe austriacko-niemiecko-rosyjskie. Mogiły zbiorowe spotkać możemy w miejscowościach: Bystrzyca Nowa, Kiełczewice Dolne, Kiełczewice Maryjskie, Kolonia Kiełczewice Dolne, Piotrowice.

W Piotrowicach znaleźć można miejsca pochówku ludności żydowskiej, która została rozstrzelana przez nazistów podczas II wojny światowej. W miejscowości Borkowizna znajduje się cmentarz ewangelicki niemieckich osadników, którzy w wyniku akcji osadniczej przybyli z Galicji i założyli tu swoją kolonię.

⁵J.w.

Gmina Strzyżewice jest bardzo bogata w zabytki i ważne historycznie miejsca. Prócz cmentarzy z czasów wojny na terenie całej gminy, w każdej prawie wsi, znajdują się godne uwagi miejsca. Oto tylko niektóre z nich:

Bystrzyca Nowa

W Bystrzycy Nowej znajduje się Zamek Strzyżewicki.

To zamek warowny w kształcie litery "Z", zlokalizowany na lewym brzegu rzeki Bystrzycy, wystawili władający Strzyżewicami w pierwszych latach XVI wieku, Żarczyńscy h. Nałęcz. Wzniesienie zamku obronnego związane było z najazdem Tatarów w 1501 r. W październiku 1704 r. na zamku przebywał król szwedzki Karol XII. W 1814 r. zamek zwiedzał książę Adam Jerzy Czartoryski wraz z gen. Ludwikiem Kropińskim. Zamek spłonął w 1943 roku, został on częściowo rozebrany w 1945 r. Do czasów obecnych zachowały się ruiny fundamentów i piwnic zamku⁶.

Pięknymi zespołami pałacowymi mogą poszczycić się miejscowości:

Osmolice

Tu znajduje się zespół pałacowy z 1. poł. XIX w.

To klasycystyczny pałac wzniesiony w 1831 roku na krawędzi wzgórza opadającego ku stawom. Układ kompozycyjny jest charakterystyczny dla rezydencji romantycznych z XIX wieku. W XVI wieku Jan Osmólski (renesansowy mecenas nauki i sztuki, alchemik, matematyk, bibliofil, przyjaciel literatów, m.in. Jana Kochanowskiego, Mikołaja Reja, uczonych) stworzył tu dużą bibliotekę, przekazaną później klasztorowi w Opolu Lubelskim. Do dziś zachowały się ruiny pałacu, a także dobrze utrzymany park z ok. 300 drzewami dwudziestu dwóch gatunków⁷.

Zabytkiem w Osmolicach jest też stara gorzelnia zbudowana przed I wojną światową, wykorzystywana później jako wytwórnia win owocowych, potem przetworów owocowo-warzywnych, obecnie nieczynna. Znacznie starszy od gorzelni jest w Osmolicach drewniany, modrzewiowy młyn wodny, liczący ponad 150 lat.

Piotrowice

Tu zobaczyć można zespół dworski, XVIII – 2. poł. XIX w. zwany Dworkiem Kajetana Koźmiana.

Piotrowice wraz z sąsiednią wsią Bystrzycą zakupił ojciec Kajetana Koźmiana - Andrzej Alojzy Koźmian - sędzia ziemski i miecznik lubelski. Poeta spędził tu lata dziecięce. Wracał do Piotrowic także z Warszawy, gdzie pełnił ministerialne urzędy. Po upadku powstania listopadowego osiadł

⁶https://pl.wikipedia.org/wiki/Zamek_Strzy%C5%BCewicki

⁷https://pl.wikipedia.org/wiki/Osmolice_Pierwsze

na stałe w Piotrowicach. Napisał tu *Ziemiaństwo polskie, Pamiętniki, Stefana Czarnieckiego*. Zmarł w Piotrowicach w 1856 roku i pochowany został w pobliskiej Bychawce. Jego syn Andrzej Edward, urodzony w Piotrowicach w 1804 r., absolwent Uniwersytetu Warszawskiego, biograf, autor „Zapisków Piotrowickich”, założył w Piotrowicach szkołę wiejską. W 1836 r. urodził się tutaj wnuk Kajetana Koźmiana, Stanisław, publicysta krakowski i krytyk teatralny.

Obecnie dwór jest w zarządzie gminy, opiekuje się nim CKIP, a ma w nim swoją siedzibę przedszkole.

Obok stawu stoi stary młyn wodny, od 1929 r. turbinowy, dworski, budowany przy częściowym wykorzystaniu materiału rozbiórkowego ze starego wiatraka, dziś już nieczynny⁸

Pszczela Wola

Znajduje się w niej zespół pałacowy, 2. poł. XIX w.

Dwór wybudował w 1852 r. generał wojska Królestwa Polskiego Franciszek Rohland. Ostatnia właścicielka – Helena Rohlandowa – opuściła go w lipcu 1944.

Teren dawnych zabudowań majątku Rohlandów od 1946 r. jest w użytkowaniu Zespołu Szkół Rolniczych Centrum Kształcenia Praktycznego. Warto tu obejrzeć niewielkie muzeum starych uli, izbę pamiątek dawnego bartnictwa oraz pomieszczenie, gdzie znajdują się dokumenty ilustrujące powstanie, rozwój i życie Technikum Pszczelarskiego.

W miejscowości istnieje także stary kurhan, pochodzący z połowy XVII wieku, mieści w sobie co najmniej setki ludzkich szkieletów – ofiar bitwy lub epidemii. Tajemnica owego kurhanu czeka od wieków na wyjaśnienie.

Inne zabytkowe budowle w Pszczelnej Woli są dobrze utrzymane: oficyna dworska mieści w jednej części sklep spożywczy, stajnia cugowa zamieniona została na stolarnię, dworska

⁸[https://pl.wikipedia.org/wiki/Piotrowice_\(powiat_lubelski\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Piotrowice_(powiat_lubelski))

lodownia jest w miarę potrzeby konserwowana. A także pomnik przyrody - Stara aleja lipowa nosząca nazwę „Alei Rohlandów”.

Strzyżewice

Ciekawymi zabytkami mogą pochwalić się Strzyżewice – stolica gminy.

Jest tu dwór wystawiony przez Klamborowskich w 1840r. W drugiej połowie XIX w. nastąpiła zmiana właścicieli folwarku. Zostali nimi hrabiostwo Tarnowscy, następnie majątek nabyli Skolimowscy. W 1879 r. majątek kupił Edward Kołaczkowski h. Abdank. Obecnie w domu rodzinnym Ewy Kołaczkowskiej mieści się właśnie Gminna Biblioteka Publiczna.

Z pozostałości budynków folwarcznych stajnię zaadaptowano w 1960 r. na piekarnię, a spichlerz na magazyn zbożowy. Zachowała się również lodownia. Drewniany jednoizbowy domek z pięterkiem zwany „altanką” z dobudowanym murowanym pokojem i wejściem po schodach z zewnątrz, pełnił różne funkcje. Część parterowa służyła kolejno jako mieszkanie rządcy, w latach 20-tych była tu kuchnia dworska, następnie pokój dla gości. Na pięterku mieszkali sezonowi rzemieślnicy. Są te dwa niezagospodarowane na żadne potrzeby budynki: Stara stylowa kuźnia murowana z I połowy XIX w. i dworski młyn wodno-motorowy po przebudowie w okresie międzywojennym, czterokondygnacyjny, w górnej części drewniany, w dolnej murowany, przy częściowym zastosowaniu muru pruskiego.

Warta uwagi jest też aleja lipowa z XIX w. („staropolski chodnik”) przy drodze do wsi Pawłówek⁹.

Borkowizna

W Borkowiznie zaś znajduje się młyn wodny, od 1946 r. turbinowy, budowany w 1901 r. dla Wilhelma Deutschlendera, miejscowego osadnika niemieckiego.

Bystrzyca Stara

W Bystrzycy Starej Przy kościele od 1991 r. istnieje muzeum regionalne , w którym dzięki hojności mieszkańców znajduje się ponad 300 wartościowych eksponatów o unikatowym charakterze z końca XIX w. i początku XX w.¹⁰

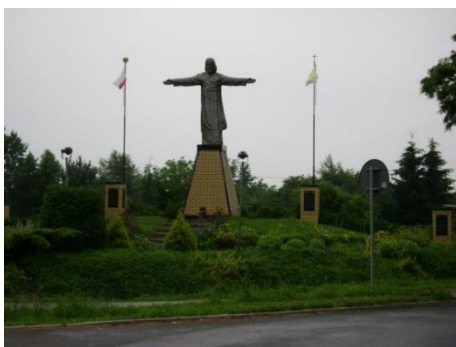
Kiełczewice Dolne

W parku podworskim w Kiełczewicach Dolnych stoi do dziś kapliczka z figurą św. Jana Nepomucena, niegdyś otaczanego w tych stronach szczególnym kultem.

⁹<https://archiwalna.strzyzewice.lubelskie.pl/solectwa.html>

¹⁰ <http://parafiabystrzycastara.pl/index.php/muzeum-regionalne.html>

Żabia Wola

W Żabiej Woli zaś można poczuć magię Rio! Z inicjatywy parafian i księdza proboszcza na rozwidleniu dróg stoi pomnik Chrystusa, którego jest Chrystus z Rio de Janeiro. Parafie tę wyróżnia też „Droga Krzyżowa”, której stacje tworzą rzeźby plenerowe ustawione wzdłuż krętej leśnej ścieżki.

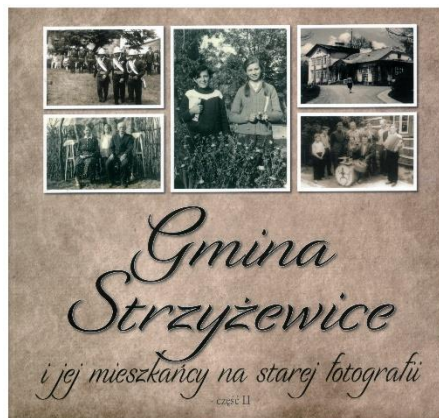
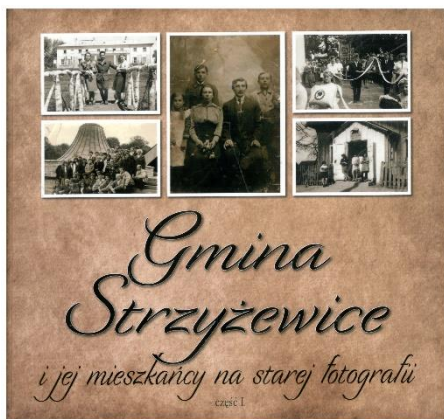
Kiełczewice Maryjskie

Wieś Kiełczewice Maryjskie drugi człon nazwy zawdzięcza kultowi Maryjnemu i patronce swojego kościoła. Zespół kościoła parafialnego złożony z kościoła, dzwonnicy i plebanii stoi na wzgórzu. Kościół parafialny pod wezwaniem Najświętszej Marii Panny (dziś p.w. Św. Trójcy) założył i uposażył w 1431 roku dziedzic Kiełczewic Jan herbu Abdank. W 1683 r. Jan Skarbek Kiełczewski w miejsce kościoła drewnianego wystawił świątynię murowaną. Pomimo zniszczeń, podczas pożaru w 1900 r. i uszkodzeń podczas walk I wojny światowej stoi do dziś. Kościół zachował wewnątrz obrazy i epitafia Koźmianów oraz portret trumienny jednego ze Skarbków-Kiełczewskich, a tuż za kościołem są pomniki nagrobne Gintowttów i Klambrowskich, dawnych właścicieli tutejszych włości.

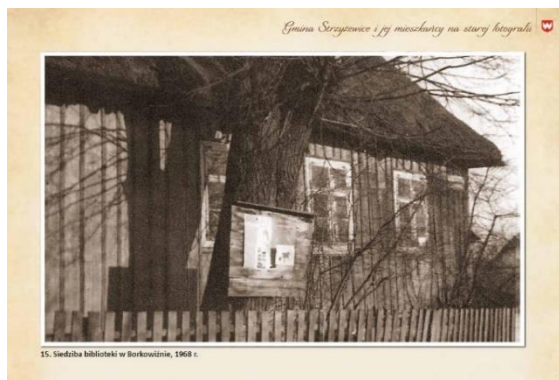
Strzyżewice na starej fotografii

Pracownicy GBP Publicznej: Monika Zagórska, Katarzyna Tuzimska, Barbara Szymuś wykonały ogromną pracę archiwistyczną i opracowały dwie publikacje pt. Gmina Strzyżewice i jej mieszkańcy na starej fotografii¹¹ cz. I i cz. II., zawierające mnóstwo starych fotografii, na których widnieją zabytki, osoby, zapis dawnego wyglądu i zwyczajów w tej gminie. Można zobaczyć

¹¹ Publikacje można zobaczyć on-line pod adresem: <https://docplayer.pl/69679996-Gmina-strzyzewice-i-jej-mieszkanicy-na-starej-fotografii-czesc-i.html>

m.in. pierwszą siedzibę biblioteki w Domu p. Mendykowskich (później Sudołów), siedzibę biblioteki z 1968 roku, Klub Prasy i Książki Ruch, Borkowizna 1968 r, a także inne piękne fotografie z całej gminy i okolic, aż od lat 40. ub. wieku, pokazujące życie w dworach i na wsi.

d) Osoby zasłużone dla gminy

Sylwetki osób zasłużonych dla gminy można poznać odwiedzając starą odsłonę strony internetowej gminy pod adresem: www.archiwalna.strzyzewice.lubelskie.pl/slawy, gdzie zostały bogato opracowane przez zespół z GBP w składzie: Zofia Kukuryka, Renata Podgurniak, Katarzyna Tuzimska, Monika Zagórska.

Na uwagę zasługują szczególnie dwie postacie:

Ewa Kołaczowska: Urodziła się 1.09.1910 pochodziła z rodziny ziemiańskiej osiadłej w Strzyżewicach od 1879 r. Uczęszczała do Gimnazjum Filologicznego w Lublinie. Studiowała anglistykę na Uniwersytecie Warszawskim. Okupację hitlerowską przeżyła w Strzyżewicach, zajmowała się pomocą i wysyłką paczek do obozów oraz konspiracją w AK. Jesienią 1944 roku musiała opuścić Strzyżewice, na stałe zamieszkała w Warszawie. Pisarka i tłumaczka literatury głównie dla dzieci. Napisała między innymi „Skarb pradziadka”, „Wakacje pana burmistrza”, „Lato w mieście”, „Dwunastu przyjaciół Muszki”, „Mała kronika rodzinna”, „Szlakiem wspomnień”. Od 1961 roku była członkiem

Związku Literatów Polskich. Została odznaczona Złotym i Srebrnym Krzyżem Zasługi. Zmarła w Warszawie 10.12.1985 i została pochowana na Powązkach. W swojej twórczości bardzo

urokliwie przedstawiała i opisywała piękno rodzinnych stron. Utrwaliła wiele lokalnych tradycji, zwyczajów i obrzędów odchodzących w zapomnienie¹².

A także **Kajetan Koźmian**: Urodził się 31.12.1771 r. w Gałęzowie koło Bychawy w rodzinie ziemiańskiej sędziego ziemskiego Andrzeja Alojzego Koźmiana właściciela Piotrowic, Bystrzycy Starej i części Strzyżewic. Uczył się w szkołach Zamościa i Lublina, a następnie aplikował w palestrze lubelskiej. W okresie insurekcji kościuszkowskiej pełnił funkcję sekretarza Lubelskiej Komisji Wojewódzkiej. W latach 1818-29 pełni wiele funkcji w rządzie Królestwa Kongresowego, był radcą stanu, dyrektorem generalnym w Komisji Spraw Wewnętrznych i Policji ora pełnił obowiązki ministra spraw wewnętrznych. W 1829 r. został mianowany kasztelanem - senatorem. Po upadku powstania listopadowego opuścił urzędy i powrócił do Piotrowic. Napisał m.in. poematy "Ziemiaństwo polskie" i „Stefan Czarnecki”. Najwybitniejszy przedstawiciel klasycyzmu polskiego, przeciwnik romantyzmu i Mickiewicza. Przyjaźnił się z wieloma wybitnymi osobistościami m.in. Krasińskim, Norwidem, Chopinem, Staszicem. Pozostawił po sobie 3 tomowe pamiętniki - skarbnicę wiedzy o ówczesnym społeczeństwie Lubelszczyzny. Zmarł 7 marca 1856 r. w Piotrowicach¹³.

e) Przyroda i turystyka

Gmina Strzyżewice leży na pograniczu trzech krain geograficznych: Wyniosłości Giełczewskiej, Wzniesień Urzędowskich i Równiny Bełżyckiej. Cały obszar gminy rozciąga się wzdłuż rzeki Bystrzycy od Borkowizny i Kiełczewic Górnych po Żabią Wolę, Polanówkę i dochodzi prawie do lasu Dąbrowa w okolicach Lublina. Zróżnicowane ukształtowanie terenu o bogatej rzeźbie powoduje atrakcyjny układ krajobrazowy i przyrodniczy. W południowej części gminy teren jest bardziej urozmaicony obfituje w wiele malowniczych jarów i wąwozów, częściowo porośniętych krzewami i drzewami. Na tym obszarze występują miejsca najwyżej położone: wzniesienie o wysokości 263m w Kolonii Kiełczewice Dolne oraz „Ptasia Góra - Murakowa Góra” (wysokość 261,7 m) w Kiełczewicach Dolnych. Natomiast do miejsc najniżej położonych zaliczamy zlokalizowane w północnej części gminy tereny w Osmolicach o wysokości 187m, o łagodniejszym nachyleniu stoków i mniejszej różnicy wzniesień.

Obszar gminy Strzyżewice jest bogaty pod względem przyrodniczym, chociaż cechuje go niski wskaźnik lesistości, gdyż lasy stanowią około 14% powierzchni gminy. Przez teren gminy, na północ od Strzyżewic przebiega granica Czerniejowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Wzdłuż doliny Bystrzycy wyznaczony został korytarz ekologiczny. Warte uwagi są także parki podworskie, które w dobrym stanie przetrwały do dnia dzisiejszego. W pobliżu doliny znajduje się wiele stanowisk rzadkich i chronionych gatunków roślin i zwierząt. Szczególnie duże bogactwo przyrodnicze znajduje się w południowej części gminy Strzyżewice. Bystrzyca na tym odcinku ma charakter naturalny, do ujścia Kosarzewki uznawana jest za rzekę czystą, a na odcinku przepływającym przez teren gminy zaliczona została do rzek krainy pstrąga i lipienia.

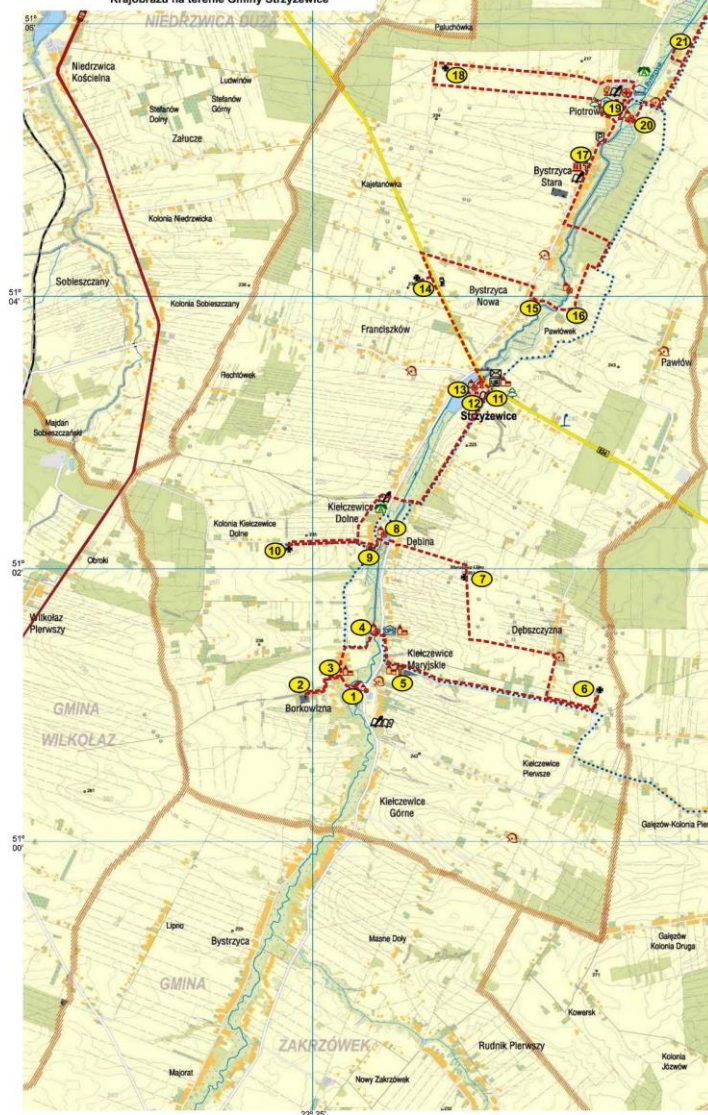
¹²<https://archiwalna.strzyzewice.lubelskie.pl/slavy.html>

¹³jw.

22° 30'

LEGENDA

- Granica gminy, miasta
- Drogi krajowe
- Drogi wojewódzkie
- Drogi pozostałe
- Koleje, stacje kolejowe
- Zabudowa mieszkalna zwarta
- Zabudowa jednorodzinna, ogrody przydomowe, działkowe, sady
- Zabudowa przemysłowa
- Lasy, łąki
- Kościół, kościół zabytkowy, muzeum
- Cmentarz parafialny, wojenny
- Ruiny, młyn, inne zabytki
- Zespół pałacowo-parkowy, pomnik przyrody
- Policja; poczta; stacja paliw
- Szkoła, biblioteka, Dom Pomocy Społecznej
- Centrum Kultury i Promocji, noclegi, Urząd Gminy
- Grodzisko, ośrodek zdrowia, apteka
- Remiza OSP, gospodarstwo agroturystyczne, ujęcie wody
- Szlak turystyczny "Śladami Kajetana Koźmiana"
- Trasa przyrodniczo - historyczna „Najpiękniejsze zakątki Doliny Bystrzycy”
- granica Czarniejskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu na terenie Gminy Strzyżewice

Spis przystanków na trasie przyrodniczo-historycznej „Najpiękniejsze zakątki Doliny Bystrzycy”

- 1 Młyn drewniany w Kiełczewicach Maryjskich
- 2 Cmentarz ewangelicki w Borkowiznie
- 3 Kaplica ewangelicka w Borkowiznie
- 4 Młyn wodny turbinowy w Borkowiznie
- 5 Zespół kościoła parafialnego w Kiełczewicach Maryjskich
- 6 Cmentarz wojenny w Kiełczewicach Maryjskich
- 7 Murakowa Góra w Kiełczewicach Dolnych
- 8 Młyn wodno - motorowy w Kiełczewicach Dolnych
- 9 Park podworski i kapliczka św. Jana Nepomucena w Kolonii Kiełczewice Dolne
- 10 Cmentarz wojenny w Kolonii Kiełczewice Dolne
- 11 Kuźnia w Strzyżewicach
- 12 Zespół dworsko - parkowy w Strzyżewicach
- 13 Młyn wodno - motorowy w Strzyżewicach
- 14 Cmentarz wojenny w Bystrzycy Nowej
- 15 Ruiny zamku w Bystrzycy Nowej
- 16 Wąwozy w Pawłównie
- 17 Muzeum Regionalne w Bystrzycy Starej
- 18 Cmentarz wojenny w Piotrowicach
- 19 Zespół dworsko - parkowy w Piotrowicach
- 20 Miejsce pochówku ludności żydowskiej w Piotrowicach
- 21 Źródła w Piotrowicach
- 22 Młyn modrzewiowy w Osmolicach Pierwszych
- 23 Zespół pałacowo - parkowy w Osmolicach Pierwszych
- 24 Aleja Rohlandów w Żabiej Woli
- 25 Zespół dworsko - parkowy w Pszczelnej Woli
- 26 Kurhan w Pszczelnej Woli
- 27 Droga krzyżowa w Żabiej Woli
- 28 Zespół dworsko - parkowy w Tuszowie (obwód ewid. Żabia Wola)

Mapa turystyczna Gminy Strzyżewice